

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Jakub Krhovják

Problematika trestných činů proti životnímu prostředí

Diplomová práce

Olomouc

2015

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Problematika trestných činů proti životnímu prostředí vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. března 2015

.....

Jakub Krhovják“

Děkuji doc. JUDr. Alexandru Nettovi, CSc. za odborné vedení a cenné rady, které mi pomohly tuto diplomovou práci vytvořit.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1 Historický vývoj a charakteristika Trestných činů proti životnímu prostředí	9
1.1 Základní charakteristika	9
1.2 Ochrana životního prostředí na mezinárodní úrovni a jako základní lidské právo....	10
1.2.1 CITES	13
1.2.2 Aarhuská úmluva.....	14
1.2.3 Natura 2000	14
1.3 Historický vývoj trestných činů proti životnímu prostředí v ČR.....	15
1.3.1 Období před Trestním zákoníkem z roku 2009.....	15
1.3.2 Období po Trestním zákoníku z roku 2009 a jeho charakteristika	16
1.4 Závěr a zhodnocení vývoje ochrany životního prostředí	18
2 Charakteristika vybraných skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí	20
2.1 Poškození a ohrožení životního prostředí	20
2.2 Poškození vodního zdroje	22
2.3 Poškození lesa.....	23
2.4 Neoprávněné nakládání s odpady	26
2.5 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami	29
2.6 Týrání zvířat.....	33
3 Trestněprávní odpovědnost a budoucnost ochrany životního prostředí	37
3.1 Deliktní odpovědnost a ČIŽP	37
3.1.1 Správní odpovědnost	37
3.1.2 Trestní odpovědnost	39
3.2 Trestní odpovědnost právnických osob	40
3.3 Zákon o předcházení ekologické újmě	43

3.4 Srovnání slovenské právní úpravy s českou právní úpravou	45
3.5 Úvahy de lege lata a de lege ferenda	47
Závěr	50
Bibliografie	52
Abstrakt/Summary	57
Klíčová slova/Key words	57

Seznam použitých zkratek

TZ, TrZ	Trestní zákoník zákon č. 40/2009 Sb.
TOPO	zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, zákon č. 418/2011 Sb.
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
TČ	protiprávní čin ve smyslu § 13 zákona č. 40/2009 Sb.
NS	Nejvyšší soud České republiky
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
ŽP	životní prostředí
CITES	Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin

Úvod

Iuris natura est fons – Zdrojem práva je příroda¹

Téma týkající se problematiky trestných činů proti životnímu prostředí jsem si zvolil hned z několika pro mě zásadních důvodů. Životní prostředí je vše okolo nás; bez nás by tu životní prostředí stále bylo, ale bez životního prostředí bychom zde nebyli my. Ochranu životního prostředí považuji za jednu ze základních povinností každé generace, jeden ze základních kamenů vyspělé společnosti. Jelikož mě trestní právo jako celek velmi zajímá, ctím hodnotu trestního práva jako posledního prostředku, spojení trestního práva a ochrany životního prostředí jsem zvolil jako téma pro svou diplomovou práci.

Zprvu bych se rád zabýval historickým vývojem právní úpravy trestných činů proti životnímu prostředí. Vnitrostátní úpravou, její historickou i nynější podobou, tedy podobou po účinnosti Trestního zákoníku z roku 2009. Rád bych zmínil i právo na příznivé životní prostředí jako základní lidské právo na mezinárodní úrovni. Dle mého názoru jde o velice zajímavé a diskutované téma v mezinárodním právu a pokusím se toto téma zmínit i v souvislosti s Listinou základních práv a svobod ČR. Dále osvětlím podle mého názoru ty nejvýznamnější mezinárodní smlouvy a úmluvy, jmenovitě například Úmluvu CITES.

Stěžejní částí mé práce bude výběr těch nejzajímavějších skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. Ke všem jednotlivým skutkovým podstatám zmíním jejich smysl, účel dané skutkové podstaty, jejich provázanost, například s mezinárodními úmluvami a jinými právními předpisy vnitrostátního práva. Dále využiji údajů ze statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti o kriminalitě, kde je stanoveno, kolik lidí bylo za daný trestný čin stíháno a kolik jich bylo pravomocně odsouzeno v daném kalendářním roce. Tyto údaje budou pro mou práci důležité, jelikož budou sloužit jako určitá reflexe a díky nim zjistíme, zda tyto skutkové podstaty v praxi fungují, či nikoliv. Pokusím se zmínit i relevantní judikaturu, i když zde je situace složitější, jelikož jde o nový zákon a není tedy dostatek aktuální judikatury.

V další části práce se budu věnovat tématu trestněprávní odpovědnosti a také ochraně životního prostředí v budoucnosti. K trestněprávní odpovědnosti se pokusím zmínit i odpovědnost správněprávní, jelikož ta je s ní úzce spojena, zejména díky činnosti správních orgánů ochrany životního prostředí. Druhá část této kapitoly se bude zabývat

¹ KUŤÁKOVÁ, Eva a ZACHOVÁ, Jana. *Moudrost věků: Lexikon latinských výroků, přísloví a rčení*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1988. s. 273

trestněprávní odpovědností právnických osob. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob je účinný pouhé tři roky, přesto považuji za velice důležité jej zmínit. Ochrana životního prostředí je díky tomuto zákonu lépe zabezpečena. Nakonec se pokusím uvést své úvahy de lege ferenda k platné právní úpravě. Ve světle těchto úvah zmíním i zahraniční právní úpravu, která by mohla sloužit jako inspirace pro budoucnost.

Celkově chci svou práci pojmout jako informační s určitou analýzou trestných činů proti životnímu prostředí a zákony s nimi spojenými. Chtěl bych alespoň s určitou mírou pravděpodobnosti přijít na to, proč ve správním právu se projednává ročně statisíce správních deliktů na poli ochrany životního prostředí, a oproti tomu v trestním právu jde pouze o desítky případů. Odpověď na tento nepoměr se pokusím najít ve své práci.

1 Historický vývoj a charakteristika Trestných činů proti životnímu prostředí

1.1 Základní charakteristika

Základní charakteristika trestných činů proti životnímu prostředí spočívá v obecném určení, co je trestným činem a co je životním prostředím. „*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“² Nyní k charakteristice životního prostředí podle zákona o životním prostředí: „*Životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.*“³ V tomto zákoně je i definována ochrana životního prostředí, v § 9 a obecně hovoří o činnosti, jež předchází znečišťování nebo poškozování a zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, také ochranu životního prostředí jako celku.⁴

„*Vedle práva existuje celá řada dalších prostředků, které působí při ochraně životního prostředí. Tyto prostředky hrají v ochraně tohoto prostředí významnou, mnohdy klíčovou roli a s právem se vzájemně doplňují. Jsou totiž zpravidla podmínkou a předpokladem jeho tvorby a následného působení. Patří mezi ně prostředky (a nástroje) ekonomické, vědecké, technické a technologické, politické, osvětové, výchovné a vzdělávací i organizační.*“⁵ Na ochranu práva životního prostředí je v ČR několik zákonů mimo trestní právo, ovšem, jak poznamenal Mgr. Jarmič ve svém článku: „*V posledních letech začíná být čím dál víc zřejmé, že dosud nejčastěji uplatňované druhy právní odpovědnosti v této oblasti (správněprávní a občanskoprávní) nejsou s to efektivně zabránit ničení a znečišťování životního prostředí. Zdá se, že vstupujeme do éry, ve které bude mít ve vztahu k životnímu prostředí a jeho ochraně čím dál větší význam i odpovědnost trestněprávní*“⁶ Myslím si, že odpovědnost trestněprávní je opravdu na vzestupu, jelikož postihy v rovině správněprávní a občanskoprávní nejsou pro právnické osoby nikterak preventivní ani represivní, ovšem tomu se budu věnovat v další části své diplomové práce.

² zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. § 12 odstavec 1)

³ zákon č. 17/1992 Sb., zákon o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. § 2

⁴ zákon č. 17/1992 Sb., zákon o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. § 9

⁵ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 9

⁶ JARMÍČ, Libor. Trestní právo a ochrana životního prostředí. *Trestněprávní Revue*, 2010, č. 9, s. 269 - 306

1.2 Ochrana životního prostředí na mezinárodní úrovni a jako základní lidské právo

Velice důležitou roli při ochraně životního prostředí hraje i právo mezinárodní. „*Na základě výsledků první celosvětové konference OSN o životním prostředí, konané ve Stockholmu v roce 1972, byl na úrovni tehdejšího společenství přijat v roce 1973 První akční program ochrany životního prostředí (Programme of environmental action of the European Communities), který stanovil právní zásady a priority, kterými se měla řídit ekologická politika Společenství v následujících pěti letech. Celkem bylo do současné doby přijato šest akčních programů, z toho pět prvních ve formě sdělení Komise ostatním orgánům Společenství (communication).*“⁷

Za jeden ze stěžejních dokumentů pro ochranu životního prostředí lze považovat Jednotný evropský akt (byl vydán mezi třetím a čtvrtým akčním programem), ten začlenil do Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství z roku 1957 kapitolu „Životní prostředí“.⁸ Vývoj trestněprávní ochrany životního prostředí v rámci evropského práva znamenal přijetí několika zásadních směrnic, např. rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie ze dne 27. 1. 2003 č. 2003/80/SVV o trestněprávní ochraně životního prostředí, dále pak čl. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 19. 11. 2008 č. 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí. V druhé zmíněné směrnici je široký výčet protiprávních jednání, u kterých je stát povinen zabezpečit jejich právní postih vnitrostátně. V převážné míře byly tyto požadavky splněny právě přijetím nového trestního zákoníku, zejména v ustanoveních o trestných činech proti životnímu prostředí, ale i v jiných ustanoveních. Jako další mezinárodní závazek můžeme zmínit smlouvy v rámci OSN, například Basilejskou úmluvu o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování.⁹

Nejaktuálnější je tedy šestý akční program pro životní prostředí. Šestý program sděluje potřebu jít nad rámec legislativního přístupu a zavádí strategický přístup, tedy komplexnější přístup zahrnující politiku, občany, podnikatele a spotřebitele. Šestý akční program navrhuje pět prioritních bodů, všechny mají společný právě onen strategický přístup, tedy zapojení občanů, osvětu, zapojení trhu, propojení životního prostředí s ostatními politikami a jiné. Má za cíl dosáhnout takové kvality životního prostředí, jež

⁷ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 11

⁸ CHMELÍK, Jan a kol. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde Praha a.s., 2005, s. 7

⁹ PŮRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 2933 - 2934

nebude ohrožovat či negativně působit na občany. Dalším cílem je snižování množství vyprodukovaných odpadů a nakládání s nimi.¹⁰ Šestý akční program pro životní prostředí klade hlavní důraz na propojenost politik a hlavně aktivní účast obyvatelstva při ochraně a zachování životního prostředí. K tomuto tématu se pojí i pojem integrace, který ve svém článku Integrace a právo životního prostředí blíže rozebírá Milan Dámohorský. Integrace vnitřní, tedy v právu životního prostředí, je běžná, můžeme zmínit například vlastní integrované povolování (IPPC a EIA). Ovšem důležitější je integrace vnější, hovoří se o postupné ekologizaci právního řádu a každodenního života lidí. Cílem se stává i užití ekologických přístupů a jejich užití a začlenění v praktické činnosti.¹¹ Zde plně souhlasím s doktorem Dámohorským, EU působí jako celek, který má jeden ze svých základních stavebních kamenů právě integraci, proto zastávám stejný názor, a myslím si, že i integrace práva životního prostředí by se měla prolínat celým právním řádem České Republiky.

Mezi další ze zásadních témat v mezinárodním právu patří i právo životní prostředí jako nezcizitelné lidské právo. V ČR je toto právo zakotveno v Listině základních práv a svobod v článku 35, kde je přímo stanoveno:

Článek 35 Listiny:

- (1) Každý má právo na příznivé životní prostředí.*
- (2) Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.*
- (3) Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.¹²*

„Toto ústavní právo, přestože je výslovně zaručeno, je velmi zřídka skutečně uplatňováno před soudy. Ústavní soud ČR projednával od r. 1993 pouze necelé dvě desítky ústavních stížností, v nichž stěžovatelé tvrdili zásah do tohoto práva na příznivé životní prostředí. V pozadí této situace, kdy právo na příznivé životní prostředí je jen velmi obtížně aplikovatelné, stojí několik legislativních a aplikačních faktorů. Především, podle čl. 41 Listiny patří právo na příznivé životní prostředí mezi práva, jichž se lze domáhat pouze v mezích prováděcích zákonů. Zvláštní zákon, který by blíže upravoval možnosti a limity

¹⁰ Šestý akční program pro životní prostředí [online]. europa.eu, poslední aktualizace: 1. 9. 2011 [cit. 2. února 2015]. Dostupné na <http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/environment/128027_cs.htm>

¹¹ DÁMOHORSKÝ, Milan. *Integrace a právo životního prostředí*. Vyd. 1. Praha : Univerzita Karlova ; Nakladatelství Karolinum, 2008. s. 11

¹² Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., Listina základních práv a svobod, čl. 35

*domáhání se práva na příznivé životní prostředí, však nebyl nikdy přijat,...*¹³ Dále je významným faktorem i skutečnost, že soudní interpretace celkově do aktivně legitimovaných subjektů nezohledňovaly spolky založené právě na ochranu životního prostředí, což Ústavní soud judikoval v roce 1998 a nepřiznal spolkům jejich práva hmotné povahy, ale pouze některá procesní práva.¹⁴ Ovšem přelomový judikát ÚS sp. zn. I. ÚS 59/14 tento dosavadní typ přístupu prolomil. Ústavní soud samozřejmě nepřistupuje k aktivní legitimaci spolků bez hranic, ale právě naopak stanovuje jasná kritéria pro aplikaci a uznání spolku jako aktivně legitimovaného. Jeden ze stěžejních bodů je podle Ústavního soudu právě tvrzený zásah na subjektivních právech spolku a tento zásah přesně vymezit, tak jak to ukládá zákon. Dalším podstatným kritériem je i místní vztah navrhovatele k lokalitě, která je regulována územním plánem, jehož zrušení se spolek domáhá. Místní vztah bude zpravidla záviset na sídle spolku, případně na vlastnických právech k nemovitostem v dané lokalitě členů spolku. Jako alternativní způsob aktivní legitimace Ústavní soud zmiňuje například zaměření spolku na specifickou aktivitu, například na ochranu určitého lokálně vyskytujícího se živočicha.¹⁵ Podle mého názoru se jedná o průlomové usnesení ÚS ČR, tento pozitivní přístup k právu životního prostředí ve specifických a opodstatněných případech dává spolkům možnost obrany a domáhání se tak toho, proč původně vznikly. Přičemž ÚS ČR stanovuje jasně mantinely pro tuto aktivní legitimaci, aby nedocházelo ke zneužívání a nadužívání tohoto konformního přístupu vůči životnímu prostředí.

Jelikož jsem zmínil právo na životní prostředí jako lidské právo na vnitrostátní úrovni, zmíním také, jak je toto právo zakotveno na mezinárodní úrovni. Právo na příznivé životní prostředí jako lidské právo se objevuje na poli mezinárodního práva od počátku 70. let minulého století. Přestože na národní úrovni bylo toto právo bylo zakotveno v právních řádech většiny států, na mezinárodní úrovni se nepodařilo konkrétně ani jednotně toto právo vymezit.¹⁶ Zde je podle mého názoru jasný důvod, proč se tak stále nestalo. Obecně na mezinárodní úrovni vše trvá déle, i režim projednávání, diskuze a přijímání právních předpisů je mnohem delší než na úrovni vnitrostátní. Dále rozdrobenost vnitrostátních úprav, jelikož každý stát má svou právní úpravu specifickou, a proto nalézt jasný

¹³ *Poznatky právo na příznivé ŽP v ČR* [online]. ilaw.cas.cz [cit. 2. března 2015]. Dostupné na <<http://www.ilaw.cas.cz/env/index.php?page=442>> citováno 2.3. 2015

¹⁴ tamtéž

¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 12. června 2014 I. ÚS 59/14

¹⁶ MÜLLEROVÁ, HANA. In DAMOHORSKÝ, Milan (ed). *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2012 Praha Karolinum. s. 42

konsenzus a dosáhnout tak jednotné úpravy je náročné, ne-li skoro nemožné. Toto téma je velice obsáhlé a dalo by se užít na samotnou diplomovou práci, proto doufám, že bude stačit pouhé shrnutí závěru slovy doktorky Müllerové: „*V mezinárodním právu je hmotné právo na životní prostředí závazným způsobem zakotveno zatím pouze dvěma mezinárodněprávními nástroji regionálního, tedy geograficky omezeného dosahu, avšak žádnou úmluvou supraregionální či globální povahy; všechny ostatní nástroje mezinárodního práva, které se pokusily toto právo nějakým způsobem formulovat, vykazují pouze charakter nezávazného soft law, jehož hranice se zatím nedaří směrem k závazným formám překonat ani mezinárodním organizacím, jejichž cílené aktivity v tomto směru jsou již dlouholeté.*“¹⁷

Ještě bych zde rád zmínil některé dílčí úmluvy a fondy, které mají za úkol právě ochranu životního prostředí. Ke každému z dílčích, mnou vybraných fondů či úmluv se pokusím ve stručnosti objasnit konkrétní přínos daného aktu.

1.2.1 CITES

„*CITES je oficiálně používaná zkratka Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora). Někdy je tato úmluva označována také jako Washingtonská konvence podle místa, kde byla podepsána.*“¹⁸ Byla sjednána v roce 1973 ve Washingtonu a za cíl si dala ochranu ohrožených druhů živočichů a rostlin, ohrožených právě kvůli nadměrnému obchodu s nimi.¹⁹ „*Regulace obchodu je prováděna systémem vývozních a dovozních povolení (tzv. permity CITES), která vystavují příslušné výkonné orgány členských zemí. Tato povolení jsou nutná při přechodu exemplářů CITES přes hranice států. V případě, že obchod ohrožuje daný druh na přežití, povolení nejsou žadateli vydána. CITES se vztahuje na živé organismy, ale také na jakékoli jejich části či výrobky z nich. Mohou to být výrobky z kožešin, kůží a kostí chráněných zvířat, sošky a řezby ze vzácných dřevin či slonoviny, výrobky tradiční asijské medicíny obsahující výtažky z chráněných živočichů či rostlin, gurmánské speciality aj. Živé i mrtvé organismy jsou v rámci CITES oficiálně označovány termínem "exemplář". V současné době má úmluva CITES již 180 členských*

¹⁷ MÜLLEROVÁ, HANA. In DAMOHORSKÝ, Milan (ed). *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2012 Praha Karolinum. s. 42

¹⁸ BENEŠ, Jan. *Co je CITES?* [online]. cizp.cz, 11. 3. 2014[cit. 2. února 2015]. Dostupné na <<http://www.cizp.cz/CITES/Co-je-CITES>>

¹⁹ CITES [online]. mzp.cz, [cit. 2. února 2015]. Dostupné na <http://www.mzp.cz/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy>

*zemí, Česká republika je členskou zemí od 1.1.1993.*²⁰ V celkovém součtu dnes CITES poskytuje ochranu přes 35 000 druhům rostlin a živočichů, ať už jsou předmětem obchodu jako živé organismy a živočichové, či v podobě kůží, výrobků či sušených rostlin.²¹ CITES kontroluje i obchod s živočichy odchovanými a rostlinami vypěstovanými v zajetí, pokud jsou v přírodě ohroženy. Ve většině případů se úmluva nedotýká domestikovaných zvířat.²² CITES má tedy velké pole působnosti, ať už díky smluvním stranám, které samy provádějí ochranu, nebo díky obrovskému seznamu živočichů a rostlin, jež chrání a na něž se vztahuje.

1.2.2 Aarhuská úmluva

*„Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (dále jen Aarhuská úmluva) byla podepsána dne 25. června 1998 na 4. ministerské konferenci Evropské hospodářské komise OSN „Životní prostředí pro Evropu“ v dánském Aarhusu.*²³ Účelem Aarhuské úmluvy je zvýšení informovanosti veřejnosti při projednávání záležitostí ochrany životního prostředí a jejího zlepšení. Nejen informovanost, ale i přímá účast veřejnosti je jedním z pilířů Aarhuské úmluvy. Podle Aarhuské úmluvy musí být veřejnost na začátku rozhodování informována o záležitosti, jež má být rozhodnuta, o povaze rozhodnutí, o orgánu, který bude rozhodovat, o postupu, jež má být užit a dalších důležitých faktorech, jež může veřejnost ovlivnit.²⁴

1.2.3 Natura 2000

„Natura 2000 je soustava chráněných území, které vytvářejí na svém území podle jednotných principů všechny státy Evropské unie. Cílem této soustavy je zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejcennější, nejvíce ohrožené, vzácné či omezené svým výskytem jen na určitou

²⁰ BENEŠ, Jan. *Co je CITES?* [online]. cizp.cz, 11. 3. 2014[cit. 2. února 2015]. Dostupné na <<http://www.cizp.cz/CITES/Co-je-CITES>>

²¹ *What is CITES?* [online]. cites.org, [cit. 2. února 2015]. Dostupné na <<http://www.cites.org/eng/disc/what.php>>

²² KLOUČEK, Ondřej. *CITES – základní informace* [online]. mzp.cz, 24. 10. 2013 [cit. 3. února 2015]. Dostupné na <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy/\\$FILE/ODOIMZ-CITES_ZAKLADNI_INFO-131024.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy/$FILE/ODOIMZ-CITES_ZAKLADNI_INFO-131024.pdf)>

²³ *Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí* [online]. mzp.cz, [cit. 3. února 2015]. Dostupné na <http://www.mzp.cz/cz/umluva_pristup_informace>

²⁴ *Přístup k informacím, účast veřejnosti a přístup k právní ochraně* [online]. europa.eu, poslední aktualizace: 15. 5. 2008 [cit. 3. února 2015]. Dostupné na <http://europa.eu/legislation_summaries/environment/general_provisions/l28056_cs.htm>

oblast. “²⁵ Natura 2000 obsahuje dva typy stanovišť, jde o ptačí oblasti a o evropsky významné lokality. Jako celek tvoří tyto oblasti soustavu chráněného území Natura 2000.²⁶ Atypický je vliv člověka a jeho jednání v těchto lokalitách, zjednodušeně je lze charakterizovat takto: „*Protože v rámci soustavy Natura 2000 jsou chráněny druhy a stanoviště, které jsou v naší přírodě přítomny jen díky lidské činnosti, není cílem v těchto chráněných územích zcela vyloučit vliv člověka. Naopak, vhodný management těchto lokalit je nutný pro jejich udržení. Zakázány jsou jen takové činnosti, které mají negativní vliv.*“²⁷ Jednotlivé členské státy poskytují EU podrobné informace o obou typech území, EU zpracovává tyto údaje a jako celek je označuje Barometer Natura 2000. S tímto celkem je spojeno budoucí rozšiřování těchto lokací, které probíhá podle pravidel směrnice 92/43/EHS.²⁸

1.3 Historický vývoj trestných činů proti životnímu prostředí v ČR

Historický vývoj trestných činů proti životnímu prostředí můžeme datovat k roku 1989. V trestním zákoně z roku 1961, v jeho původním znění, nebyla žádná skutková podstata chránící životní prostředí. Životní prostředí bylo chráněno na základě obecných hodnot, tedy zprostředkovaně skrze majetek, zdraví a případně činy obecně nebezpečné. Od roku 1989 zákonodárce již do trestního zákona novelizacemi vnášel nové skutkové podstaty, které chránily jednotlivé segmenty práva životního prostředí. Jako takové byly ovšem součástí trestných činů obecně nebezpečných, případně trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných.²⁹

1.3.1 Období před Trestním zákoníkem z roku 2009

Původní znění těchto nových skutkových podstat na ochranu životního prostředí bylo poněkud široké, skoro až obecné. Proto k postihování za tyto činy docházelo spíše sporadicky. Novela provedená zákonem č. 134/2002 Sb. formulovala tyto skutkové podstaty lépe a došlo tedy k efektivnější trestněprávní ochraně životního prostředí.³⁰ „*Základním problémem trestněprávní úpravy účinné do 30. 6. 2002 byla snaha najít peněžní ekvivalent k vyjádření újmy na životním prostředí, popřípadě k pojmu závažné*

²⁵ Natura 2000 [online]. mzp.cz [cit. 3. února 2015]. Dostupné na <http://www.mzp.cz/cz/natura_2000>

²⁶ Co je Natura 2000 [online]. nature.cz 19. 9. 2006 [cit. 3. února 2015]. Dostupné na <<http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=2102>>

²⁷ *tamtéž*

²⁸ Structure of the natura 2000 Database [online]. poslední aktualizace 22. 1. 2015 [cit. 4. února 2015]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/db_gis/index_en.htm>

²⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2012. s. 717

³⁰ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2932 - 2933

poškození životního prostředí. V původních kvalifikovaných skutkových podstatách ustanovení § 181a a 181b tr. zak. se pojmy značná újma na životním prostředí a újma velkého rozsahu na životním prostředí i jejich vzájemný vztah vykládaly podobně, jako tomu bylo u pojmů značná škoda a škoda velkého rozsahu“³¹

Po revoluci v roce 1989, protože předchozí režim neupravoval po právní stránce ochranu životního prostředí, přišla změna. Jedním z prvních impulzů bylo vydání tzv. Modré Knihy. Tuto knihu vydalo Ministerstvo životního prostředí ČR. Kniha podává zprávu o stavu životního prostředí po 40 letech totalitního režimu na našem území. V knize je zhodnocen stav životního prostředí i jeho jednotlivých složek, v knize jsou hodnoceny všechny regiony ČR. Na knihu navazuje Duhový program, jež je vlastně návrhem úkolů pro celkové ozdravení a nápravu stavu životního prostředí v ČR.³²

Období mezi lety 1998 – 2004 je ve vztahu k ochraně ŽP dosti plodným obdobím. V těchto letech Ministerstvo ŽP přijímá Státní program ochrany přírody a krajiny ČR, dále dvě Státní politiky životního prostředí a Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice. Všechny tyto akty prosazují vstřícné užití principu udržitelného rozvoje, prosazování Aarhuské úmluvy, zpřístupnění státní správy občanům i celkový rozvoj vzdělávání a informovanost veřejnosti ve vztahu k environmentální politice. Nástroje k těmto činnostem byly jak právní, tak ekonomické, instituční, vzdělávací, informační a jiné.³³ Dle mého názoru lze toto období charakterizovat jako úspěšné i díky výrazným politikům, jež stáli v čele Ministerstva ŽP a zasloužili se tak i o rozvoj ochrany, jmenovitě jde o Martina Bursíka a Miloše Kužvarta.

1.3.2 Období po Trestním zákoníku z roku 2009 a jeho charakteristika

Nový trestní zákoník z roku 2009 obsahuje samostatnou hlavu, zabývající se trestnými činy proti životnímu prostředí, jde o Hlavu VIII zvláštní části. Hlava není rozdělena na oddíly, obsahuje různé skutkové podstaty.³⁴ Jako samostatná hlava v trestním zákoníku má druhový objekt: *„Druhovým objektem první skupiny trestných činů proti životnímu prostředí podle § 293 až § 301 je zájem na ochraně životního prostředí a jeho jednotlivých složek před různými typy poškozovacího či ohrožujícího jednání. K naplnění jejich skutkových podstat je třeba, aby byly splněny dva základní předpoklady:*

³¹ Tamtéž, s. 2680 - 2681

³² DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 19

³³ Tamtéž, s. 20 - 21

³⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2012. s. 718

- a) *Protiprávnost jednání pachatele, která je v jednotlivých skutkových podstatách výslovně vyjádřena odkazem na příslušné jiné právní předpisy, než je trestní zákoník.*
- b) *Nežádoucí stav – ohrožení či poškození jednotlivých složek životního prostředí určitým jednáním pachatele.*³⁵

Ke druhé skupině druhového objektu trestných činů proti životnímu prostředí řadíme zájem na ochraně zvířat a rostlin. Účelem jednotlivých skutkových podstat je ochrana před mnohými nezákonnými jednáními. Jmenovitě jde o neoprávněné lovení zvířat, týrání zvířat, šíření nakažlivých nemocí zvířat a rostlin a jiné.³⁶

Jak jsem zde již napsal, protiprávnost bývá vyjádřena odkazem na jiné příslušné právní předpisy. Trestné činy proti životnímu prostředí jsou převážně blanketního charakteru. Blanketní skutkové podstaty odkazují na právní předpisy k ochraně zvířat, životního prostředí, hospodaření s přírodními zdroji a jiné. Takových předpisů je mnoho, proto bude vždy záležet na konkrétním případě, který předpis se užije.³⁷ „Zásadní význam má již výše zmíněný zákon č. 17/192 Sb. o životním prostředí. Z pohledu objektivní stránky trestné činu postačí u většiny uvedených skutkových podstat ohrožení chráněného zájmu. Způsobení poruchy při protiprávním jednání je důvodem k použití vyšší trestní sazby. Pravidla pro stanovení výše újmy jsou do určité míry odlišná od obecných pravidel. Finanční vyjádření škody na životním prostředí je z mnoha důvodů problematické a někdy i nemožné.“³⁸

„Dalším charakteristickým rysem popisovaných trestných činů je, že sazba trestu odnětí svobody je i v případě aplikace kvalifikovaných skutkových podstat poměrně nízká (nejčastěji max. tři, resp. max. pět let odnětí svobody), navíc často s možností uložit alternativní trest. Z hlediska platného zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, se v naprosté většině případů bude jednat o přečiny. Výjimku tvoří pouze nejzávažnější kvalifikované skutkové podstaty trestných činů.“³⁹

Z důvodové zprávy k Trestnímu zákoníku jsem vybral určitou pasáž, jež charakterizuje právě komplexnost, která je poskytována ochraně životního prostředí, nebo alespoň snahu zákonodárce ji jako komplexní přijmout: „Ochrana životního prostředí se zajišťuje jednak právní úpravou režimu jednotlivých jeho složek (ovzduší, vody, půdy, lesa atd.), a to včetně

³⁵ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2934

³⁶ Tamtéž, s. 2935

³⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2012. s. 718

³⁸ SCHEU, Lenka. Trestněprávní problematika v ochraně životního prostředí. *České právo životního prostředí*, 2011, roč. 11, č. 2, s. 38 - 44

³⁹ JARMÍČ, Libor. Trestní právo a ochrana životního prostředí. *Trestněprávní Revue*, 2010, roč. 9, č. 9, s. 269 - 306

ochrany způsobu uspořádání těchto složek (ochrana přírody a krajiny). Dále je tato ochrana zajišťována právní úpravou režimu činností, které mohou mít na jednotlivé složky životního prostředí a na jejich uspořádání negativní vliv, tj. právní regulací využívání přírodních zdrojů, stavební činností, nakládání s odpady atd.“⁴⁰

Jedním z nejvýznamnějších momentů v trestněprávní ochraně ŽP je zavedení trestněprávní odpovědnosti právnických osob zákonem č. 418/2011 Sb. Tento zákon nabyl účinnosti dne 1. 1. 2012. § 7 tohoto zákona hovoří o trestní odpovědnosti právnických osob za trestné činy proti životnímu prostředí, jež jsou uvedeny v § 293 až 301 TZ.⁴¹ Dalším z významných momentů je nabytí účinnosti zákona č. 330/2011 Sb., jímž se mění zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. Tato novela se velmi dotkla i trestných činů proti životnímu prostředí. Novela upravuje znění jednotlivých skutkových podstat a jejich znění tak zbavuje zbytečných chyb. Jak psal profesor Jelínek: „Z hlediska způsobu vyjádření jednotlivých skutkových podstat se u trestných činů proti životnímu prostředí projeví snad více než u trestných činů v jiných hlavách zvláštní části trestního zákoníku nedostatky trestní zákoníku z roku 2009 (rezignace na abstraktní právní jazyk, mnohomluvnost, opakování, nadbytečná či zbytečná kazuistika)“⁴² Novela také připravuje půdu pro zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob. Při tvorbě tohoto zákona byly dva hlavní proudy: první upřednostňoval trestní odpovědnost právnických osob za trestné činy, jež jsme přijali na základě mezinárodních smluv, druhý proud upřednostňoval obecnou odpovědnost právnických osob, s výjimkou trestných činů, které právnické osoby nemohou ze své povahy spáchat. Nakonec zvítězil první proud a my můžeme sledovat, jaké typy sankcí budou uplatňovány v environmentální kriminalitě proti právnickým osobám.⁴³

1.4 Závěr a zhodnocení vývoje ochrany životního prostředí

Již v počátku 60. let minulého století probíhaly na mezinárodní úrovni diskuze a tendence k zavedení ochrany životního prostředí, tyto tendence vyústily k několika významným úmluvám. Tyto úmluvy a jiné mezinárodní dokumenty se staly základním stavebním kamenem pro tvorbu a ochranu životního prostředí v rámci komunitárního práva

⁴⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník [online]. [cit. 4. února 2015]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga4v6nbql5shultdmez2ma>>

⁴¹ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2935

⁴² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2012. s. 720

⁴³ ZÍCHA, Jiří, POKORNÁ, Lucie. Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. *Trestněprávní Revue*, 2012, roč. 11, č. 4, s. 79 - 104

EU. V ČR za minulého režimu nebyla ochrana životního prostředí nijak upravena. Proto došlo po pádu komunistického režimu na poli českého práva k několika pozitivním vlnám, které uvedly do našeho právního řádu ochranu životního prostředí na nejvyšší, tedy trestněprávní úrovni. Ochrana životního prostředí je komplexní činnost, proto za ni odpovídá jak moc zákonodárná, tak moc výkonná a soudní. Bezprostřední odpovědnost je svěřena státním orgánům, především Ministerstvu ŽP, u kterého to vyplývá přímo z názvu.⁴⁴ S nabytím účinnosti nového Trestního zákoníku došlo k dalšímu rozšíření trestněprávní ochrany životního prostředí a dále pokračovala nabytím účinnosti zákona o právní odpovědnosti právnických osob a následnou novelizací trestního zákoníku zákonem číslo 330/2011 Sb. Mezinárodní ochrana životního prostředí je na dobré úrovni, bohužel právo na příznivé životní prostředí jako lidské právo na mezinárodní úrovni nebylo dosud přijato. Pokud by se podařilo přijetí určitého standartu i na poli mezinárodního práva, byl by to v ochraně práva životního prostředí značný krok kupředu. Česká Republika vykazuje aktivní snahu dosáhnout alespoň stejně dobré úrovně v rámci vnitrostátního práva, ovšem zdržení, způsobené minulým režimem, je citelné.

⁴⁴ CHMELÍK, Jan a kol. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde Praha a.s., 2005, s. 16

2 Charakteristika vybraných skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí

Cílem této kapitoly je osvětlit vybrané skutkové podstaty trestných činů proti životnímu prostředí. U daných činů objasnit jejich smysl, účel a cíl zákonodárce. Jelikož se jedná o poměrně mladou právní úpravu, užiji judikaturu tam, kde to bude možné a bude to ku prospěchu. Dále se pokusím využít údajů ze statistický ročenek Ministerstva spravedlnosti o kriminalitě z daných let.

2.1 Poškození a ohrožení životního prostředí

§ 293

„(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem úmyslně poškodí nebo ohrozí půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí, a to ve větším rozsahu nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt nebo je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, nebo kdo úmyslně takové poškození nebo ohrožení složky životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 opětovně,*
- b) spáchá-li takový čin proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,*
- c) způsobí-li takovým činem trvalé nebo dlouhodobé poškození složky životního prostředí,*
- d) je-li k odstranění následků takového činu třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu,*
- nebo*
- e) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.*

*(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu“.*⁴⁵

Tento trestný čin proti životnímu prostředí je vůči ostatním skutkovým podstatám obecným trestným činem v dané hlavě TZ. Znamená to, že ostatní skutkové podstaty jsou v poměru subsidiarity a speciality vůči této skutkové podstatě, dochází tedy k vyloučení jednočinného souběhu těchto TČ s TČ poškození a ohrožení životního prostředí.⁴⁶ Tento fakt potvrzuje i profesor Šámal ve svém komentáři k TZ: „...objektem trestného činu

⁴⁵ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. § 293

⁴⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2012. s. 720 - 721

*poškození a ohrožení životního prostředí podle § 293 je zájem na ochraně životního prostředí jako základního životního prostoru člověka, živočichů a jiných organismů. Na rozdíl od § 294a, 295 a § 298 až 301 se zde chrání životní prostředí jako celek, bez ohledu na to, proti které jeho složce směřovalo jednání pachatele.*⁴⁷ Co je životním prostředím podle § 2 zákona o životním prostředí jsem již psal v předchozí kapitole, samotný výčet složek životního prostředí je demonstrativní.⁴⁸ „*Trestným činem podle § 293 se zpravidla zasahuje do ekosystému a narušuje jeho ekologická stabilita.*“⁴⁹

Tato skutková podstata je blanketního charakteru, tedy odkazuje na právní předpisy jiné, zde konkrétně na předpis o ochraně životního prostředí a hospodaření s přírodními zdroji. Zásadní je už zmíněný zákon o životním prostředí. Objektem je zde zájem společnosti na ochraně životního prostředí. Objektivní stránkou je zde úmyslné poškození nebo znečištění půdy, vody, ovzduší, lesa nebo jiné složky životního prostředí a to tím, že jsou porušeny zákony na jeho ochranu. Pachatelem tohoto TČ může být zásadně kdokoliv.⁵⁰ K porušení zákona na ochranu životního prostředí blíže specifikuje profesor Šámal: „...*po novele trestního zákoníku provedené zákonem č. 330/2011 Sb. zde může jít nejen o právní předpisy o ochraně životního prostředí nebo jeho jednotlivých složek, ale v zásadě o jakýkoliv právní předpis, jehož porušení je způsobilé poškodit nebo ohrozit některou složku životního prostředí ve smyslu § 293 odst. 1 alinea 1,...*“⁵¹ K této skutkové podstatě se váže i ochrana ptačích oblastí, podle programu NATURA 2000 z předchozí kapitoly. Tato skutková podstata se totiž může vázat na ohrožení či poškození zvlášť chráněného území, evropsky významné lokality či ptačí oblasti.⁵² Jako jedna z alternativ připadá v úvahu také odpovědnost na úseku památkové péče, proto lze taktéž tuto skutkovou podstatu užít zprostředkovaně pro územní ochranu památek, případně památkových zón a historické kulturní krajiny.⁵³

Na webových stránkách justice.cz poskytuje Ministerstvo spravedlnosti statistické ročenky kriminality. Tyto ročenky jsou volně ke stažení a lze z nich vyčíst veškeré potřebné informace k danému paragrafu. Tedy k § 293 TZ se mi podařilo nalézt toto: v roce 2009 byl ještě podle § 181a zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon došlo

⁴⁷ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2938

⁴⁸ Tamtéž, s. 2938

⁴⁹ Tamtéž, s. 2939

⁵⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2012. s. 721 - 722

⁵¹ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2942

⁵² DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 391

⁵³ Tamtéž, s. 557

k pravomocnému odsouzení za tento TČ jedné osoby a sankcí byl peněžitý trest. V roce 2010 byla jedna osoba stíhaná, žádná osoba nebyla pravomocně odsouzena. V roce 2011 byla jedna osoba pravomocně odsouzena s podmíněným odkladem trestu odnětí svobody. Nakonec v roce 2012 a 2013 bylo odsouzeno nula osob za tento TČ.⁵⁴ Jedním z důvodů, proč je tak málo odsouzených za tuto skutkovou podstatu, je i její formulace. Požaduje se větší rozsah či větší území, na kterém by tento TČ byl spáchán. Větší rozsah není zákonem definován, je tedy na každém individuálním případě, jak bude posouzen. Zejména se bude jednat o negativní dopad na dané složky životního prostředí. Větším územím se podle legální definice v § 296 odst. 1. rozumí nejméně 3 ha území a v případě vod se jedná o vodní plochu nejméně 1 ha a u vodního toku o 2 km jeho délky.⁵⁵ Je tedy jasné, že se jedná o velké plochy, jak v případě vod, tak i území, a proto i poškození v takovém to případě není tak časté.

V předchozí kapitole jsem zmiňoval typické znaky trestných činů proti životnímu prostředí, dané jejich povahou jako blanketních norem. Jelikož tyto skutkové podstaty většinou odkazují do jiných zákonů, v případě procesních požadavků je tento odkaz na jiný právní předpis jednou z podmínek rozhodnutí: „*Trestný čin poškození a ohrožení životního prostředí podle § 293 (i podle § 294) TrZ je trestným činem s blanketní dispozicí. V odsuzujícím výroku o vině pro tento trestný čin musí být proto uvedeno příslušné ustanovení právního předpisu, který se týká životního prostředí, popřípadě jiného právního předpisu, který obviněný svým jednáním porušil.*“⁵⁶ Zde jsem citoval judikát NS 26/2003 – T 615 z Velkého komentáře od profesora Šámala.

2.2 Poškození vodního zdroje

§ 294a

*„Kdo, byť i z hrubé nedbalosti, způsobí poškození vodního zdroje, u něhož je stanoveno ochranné pásmo, tak, že tím zanikne nebo je značně oslaben důvod pro zvláštní ochranu vodního zdroje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“*⁵⁷

Jde o specificky chráněnou součást životního prostředí před jakýmkoliv poškozujícím jednáním. Vodní zdroj se stanoveným ochranným pásmem byl vyčleněn do samostatné skutkové podstaty, jelikož není samostatnou složkou životního prostředí, tou je

⁵⁴ *Statistické ročenky* [online]. cslov.justice.cz [cit. 11. února 2015]. Dostupné na <<http://cslov.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>

⁵⁵ PŮRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2945

⁵⁶ Tamtéž, s. 2951

⁵⁷ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. § 294a

obecně voda. Tato privilegovaná skutková podstata vůči § 293 a § 294 byla zavedena zákonem č. 330/2011 Sb.⁵⁸ Ochranné pásmo vodního zdroje je definováno v § 30 zákona č. 254/2001 Sb., vodní zákon a vyhláškou Ministerstva životního prostředí č. 137/1999 Sb. O vzniku ochranného pásma rozhoduje příslušný vodoprávní úřad formou opatření obecné povahy. V daném paragrafu jsou stanoveny podmínky pro vznik ochranného pásma, kupříkladu průměrný odběr za rok přes 10 000m³ vody, ovšem je možné stanovit ochranné pásmo i pro podlimitní vodní zdroje, opět upraveno v daném paragrafu.

Ochranná pásma vodních zdrojů se dělí na dva typy: ochranné pásmo I. stupně – nejvyšší ochrana, zákaz vstupu i vjezdu neoprávněných osob. Jde o vodárenské nádrže sloužící výhradně jako zásoba pitné vody a jiné. Ochranné pásmo II. stupně – vjezd i vstup je povolen všem, platí obecný zákaz činnosti poškozující či ohrožující vydatnost nebo zdravotní nezávadnost daného vodního zdroje.⁵⁹

Pachatelem TČ poškození vodního zdroje může být kdokoliv, může jím být i právnická osoba, za podmínek stanovených zákonem.⁶⁰ Předpokládá se úmyslné zavinění, ovšem postačuje nedbalost (zde hrubá nedbalost ve smyslu § 16 odst. 2 TZ). Ochranné pásmo vodního zdroje je chráněno ve správním právu formou správních deliktů a přestupků, například § 116 odst. 1 písmeno g).⁶¹

Myslím si, že tato skutková podstata v TZ slouží jako skutečné ultima ratio k ostatním právním předpisům a skutečně plní svou roli v právu. Bohužel tato skutková podstata byla přidána právě novelou z roku 2011, proto ve statistických ročenkách Ministerstva spravedlnosti nefiguruje, ani v té z roku 2012.⁶² K tomuto trestnému činu není bohužel dohledatelná relevantní judikatura.

2.3 Poškození lesa

§ 295

„(1) Kdo, byť i z nedbalosti, těžbou lesních porostů nebo jinou činností provedenou v rozporu s jiným právním předpisem způsobí, byť i připojením k již existující holině, vznik holé seče nebo způsobí závažné poškození lesa na celkové větší ploše lesa nebo prořadí

⁵⁸ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2956 - 2957

⁵⁹ zákon č. 254/2001Sb., zákon o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů. § 30

⁶⁰ zákon č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů. § 8

⁶¹ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2958 - 2959

⁶² *Statistické ročenky* [online]. cslav.justice.cz [cit. 11. února 2015]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>

lesní porost pod hranici zakmenění stanovené jiným právním předpisem na celkové větší ploše lesa, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 opětovně, nebo

*b) vznikne-li těžbou nebo jinou činností uvedenou v odstavci 1 holá seč nebo proředění na celkové značné ploše lesa.*⁶³

Pachatelem tohoto TČ může být zásadně kdokoliv. Objektem je zájem na ochraně lesa jako složky životního prostředí před činností prováděnou v rozporu s právní úpravou. Objektivní stránka záleží na jednání pachatele, který způsobí: vznik holé seče, závažné poškození lesa na celkové větší ploše nebo proředí lesní porost pod hranici zakmenění stanovené jiným právním předpisem na celkové větší ploše.⁶⁴ K ploše se váže ustanovení § 296 odst. 2 TZ: „*Celkovou větší plochou lesa podle § 295 se rozumí plocha větší než jeden a půl hektaru a celkovou značnou plochou lesa se rozumí plocha větší než tři hektary.*“⁶⁵ Hranice zakmenění je definována v zákoně č. 289/1995 Sb. tzv. lesní zákon, § 31 odst. 4 tohoto zákona říká: „*Je zakázáno snižovat úmyslnou těžbou zakmenění porostu pod sedm desetin plného zakmenění; to neplatí, jestliže se prosvětlení provádí ve prospěch následného porostu nebo za účelem zpevnění porostu.*“⁶⁶ Vznik holé seče připojením k existující holině je postižitelný podle tohoto paragrafu i v případě, kdy pachatel svou těžbou připojí holou seč k již existující a teprve ve spojení s ní vytvoří souvislou holou seč přesahující stanovenou hranici.⁶⁷

Doktor Chmelík blíže specifikuje pojem lesa takto: „*Pojem les představuje lesní porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkcí lesa. V jednotě těchto prvků patří les k nejvýznamnějším ekosystémům. Vedle produkční (hospodářské) funkce plní lesy jiné, významnější, a pro životní prostředí nezastupitelné funkce, označované za funkce mimoprodukční. Lesy příznivě ovlivňují klimatické a vodní poměry, produkují kyslík, zachycují prach a jiné škodlivé látky z ovzduší, chrání půdu před vodní a větrnou erozí, tlumí hluk, tvoří přirozené prostředí pro mnohé druhy rostlin a živočichů apod.*“⁶⁸

⁶³ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. § 295

⁶⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2012. s. 722 - 723

⁶⁵ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. § 296 odst. 2

⁶⁶ zákon č. 289/1995 Sb., zákon o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů. § 31 odst. 4

⁶⁷ PURY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2964

⁶⁸ CHMELÍK, Jan a kol. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde Praha a.s., 2005, s. 25

Na ochranu lesa slouží i další dílčí zákony, jak už jsem zmiňoval výše, ještě bych dodal nejnovější zákon č. 226/2013 Sb., zákon o uvádění dřeva a dřevařských výrobků na trh, tzv. zákon o dřevě. „*Hlavním cílem nařízení je ochrana lesa před nezákonnou těžbou dřeva. Ta je problémem především na globální úrovni, zatímco v České republice se díky principu trvale udržitelného obhospodařování lesů jejich výměra naopak zvyšuje. České republiky se dotýká především povinnost zajistit, aby kdekoli nezákonně vytěžené dřevo a dřevařské výrobky z tohoto dřeva nebyly uváděny na vnitřní trh. Toho má být dosaženo systémem náležité péče, který by měl zajistit zpětnou dohledatelnost původu dřeva.*“⁶⁹ Snad i tento zákon pomůže ochraně našich lesů a zpomalí nezákonné kácení lesů. K ochraně lesa ještě přidám údaje ze statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti: v roce 2009 nebyl nikdo stíhán ani odsouzen za trestný čin poškozování lesa těžbou podle § 181c zákona č. 140/1961 Sb. Trestní zákon. V roce 2010 nebyl opět nikdo stíhán ani odsouzen, a to ani za jeden trestný čin podle zákona č. 140/1961 Sb. a zákona č. 40/2009 Sb. V roce 2011 byly již stíhané tři osoby za trestný čin podle Trestního zákoníku z roku 2009, ovšem všechna tři řízení byla zastavena. V roce 2012 byly opět stíhané tři osoby, ovšem žádná nebyla odsouzena. Nakonec v roce 2013 bylo stíháno třináct osob a z toho byly tři odsouzeny, všechny dostaly podmíněný odklad trestu odnětí svobody.⁷⁰

Ochranu lesa jako vlastnictví lze zajistit i občanskoprávní cestou uplatněním odpovědnosti za škodu podle občanského zákoníku, tím může vlastník lesa získat finanční odškodnění, které je tolik potřebné právě pro obnovu lesa. Ustanovení o náhradě újmy za poškození lesa je v § 21 zákona č. 289/1995 Sb. tzv. lesní zákon.⁷¹ Plošné kácení a devastování lesů má své kořeny v naší nedávné historii. V devadesátých letech změnou vlastnických vztahů k lesům docházelo k nezákonným těžbám, kořistění z lesní těžby, prořezávání porostů výběrem nejkvalitnějších stromů a jiným nezákonným aktivitám. Většina těchto aktivit byla vyvíjena jen za vidinou krátkodobých zisků. Potencionální ohrožení nelegální těžbou se týká až 20 % celkové výměry lesních porostů v ČR.⁷² Ochrana lesa správním řízením, spočívající zejména v činnosti ČIŽPu a jiných správních orgánů je také efektivním komponentem ochrany. ČIŽP uděluje ročně několik desítek pokut za nezákonnou těžbu dřeva pachatelům, z toho ty nejvýznamnější uveřejňuje na

⁶⁹ Zákon o uvádění dřeva a dřevařských výrobků na trh [online]. ipravnik.cz 18. 2. 2013 [cit. 13. února 2015]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/aktuality/pd_1/art_8240/detail.aspx>

⁷⁰ Statistické ročenky [online]. cslov.justice.cz [cit. 11. února 2015]. Dostupné na <<http://cslov.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>

⁷¹ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 336

⁷² CHMELÍK, Jan a kol. Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení. Praha: Linde Praha a.s., 2005, s. 20

svých online stránkách. Například v září 2014 udělila společnosti Wide Poster s. r. o. pokutu ve výši 800 000 Kč za nezákonnou těžbu dřeva, při níž vznikla souvislá holina v rozsahu 1,43 ha. Ovšem celková částka ekologické újmy byla stanovena na 5 760 848 Kč.⁷³ V případě znečištění půdy či vody a jejich uvedení v předešlý stav jdou náklady do řádek miliónů korun, u lesů jsou náklady na zalesnění v řádech stovek tisíců, tím ovšem nedochází k uvedení lesa v předešlý stav. Taková obnova předešlého stavu nastává nejdříve v období 80 až 100 let od poškození, po tu dobu lesy neplní své ekologické funkce.⁷⁴ Tento fakt potvrzuje i výše zmíněný případ, kterým se zabýval ČIŽP. Myslím si, že pokud se nebude do výše stanovené škody reflektovat i doba, po níž les, jako jeden z nejvýznamnějších ekosystémů neplní svou funkci, bude nadále docházet k takovým škodám a možným, takřka neobnovitelným škodám a katastrofám. K trestnému činu poškození lesa doporučuji judikát Nejvyššího soudu⁷⁵. Přestože se tento judikát týká ještě staré právní úpravy, využil jsem ho, protože Nejvyšší soud státní zástupkyni vysvětlil, že celková plocha holé seče musí být 1,5 ha vcelku. Nelze počítat oddělené holé plochy, pokud nejsou sousedícími pozemky. Skutková podstata vyžaduje souvislou plochu, třebaže by pachatel celou plochu nevykácel, jen by svou činností už k vzniklé holé seči připojil novou a dohromady by tvořily celkovou výměru.

2.4 Neoprávněné nakládání s odpady

§ 298

„(1) Kdo, byť i z nedbalosti, poruší jiný právní předpis upravující nakládání s odpady tím, že přepraví odpad přes hranice státu bez oznámení nebo souhlasu příslušného orgánu veřejné moci, anebo v takovém oznámení nebo žádosti o souhlas nebo v připojených podkladech uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo, byť i z nedbalosti, v rozporu s jiným právním předpisem ukládá odpady nebo je odkládá, přepravuje nebo jinak s nimi nakládá, a tím způsobí poškození nebo ohrožení životního prostředí, k jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

⁷³ SIBŘINOVÁ, Pavla. Česká inspekce životního prostředí uložila pokutu 800 000 Kč za nezákonnou těžbu dřeva [online]. cizp.cz 17. 9. 2014 [cit. 13. února 2015]. Dostupné na < http://www.cizp.cz/3864_Ceska-inspekce-zivotniho-prostredi-ulozila-pokutu-800-000-Kc-za-nezakonnou-tezbu-dreva >

⁷⁴ PŮRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). . *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2960

⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2003, sp. Zn. 7 Tdo 639/2003

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
- b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo
- c) spáchá-li takový čin opětovně.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

- a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo
- b) týká-li se takový čin nebezpečného odpadu.⁷⁶

Doktor Chmelík vysvětluje, co je odpadem. „*Francouzské přísloví praví: „Smrt, daně a odpady jsou jediné jistoty našeho života!“ Co je to odpad? Podle zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, je odpadem „každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl se jí zbavit, a přísluší do některé ze skupin odpadů uvedených v příloze č. 1 k tomuto zákonu“ (§ 3 zákona).“⁷⁷ Odpady jsou odnepaměti součástí lidské společnosti, jako takové vznikají takřka při každé lidské činnosti. Jeden z největších problémů moderní lidské společnosti je právě to, jak dokážeme chránit životní prostředí a jeho absorpční funkce pojmout určité množství odpadů. Další z velkých problémů, vedle ekologického zacházení s odpady, je i ekonomie nakládání s nimi. Odpady jsou v mnoha případech ještě využitelné jako suroviny k dalším činnostem, a proto nešetrné zacházení s nimi vede k možné ztrátě primárních surovin, jež by bylo možné opětovně využít.⁷⁸ Podle § 4 výše zmíněného zákona nakládáním s odpady se rozumí: shromažďování, sběr, výkup, přeprava, doprava, skladování, úprava, využití a odstranění odpadů.⁷⁹ Jako nejvýznamnější mezinárodní dokument v této oblasti práva můžeme označit Úmluvu o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování, uzavřenou v Basileji v roce 1989, jež je platná i pro Českou republiku. Tato Úmluva upravuje a omezuje přeshraniční pohyb odpadů a zvyšuje jeho kontrolu. Děje se tak v reflexi na jedny z hlavních principů týkajících se odpadů, kterým je princip soběstačnosti a princip odstraňování u zdroje.⁸⁰ Jednoduše bych se tyto principy pokusil vysvětlit na příkladu: soběstačnost i odstraňování u zdroje pojměme tak, jako když*

⁷⁶ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. § 298

⁷⁷ CHMELÍK, Jan a kol. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde Praha a.s., 2005, s. 77

⁷⁸ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 423 - 424

⁷⁹ zákon č. 185/2001 Sb., zákon o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. § 4

⁸⁰ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 424

někde něco produkuje, musím počítat s tím, že to vytváří i nějaké odpady a ty musím být schopen odstranit sám, měl bych být soběstačný při odstraňování a maximalizovat vůli odstraňovat odpady přímo tam, kde mohu, a nevozit je nikde po světě.

„V rámci odpadů rozlišujeme několik základních kategorií odpadu. Odpady se v zásadě dělí na odpady nebezpečné a na odpady ostatní. Komunální odpad pak představuje samostatnou a specifickou kategorii odpadů. První zvláštní kategorií jsou nebezpečné odpady. Nebezpečným odpadem je takový odpad, který má některou z nebezpečných vlastností (např. karcinogenita, mutagenita, výbušnost, hořlavost, toxicita).“⁸¹

„Seznam nebezpečných odpadů je obsažen ve vyhlášce Ministerstva životního prostředí č. 381/2001 Sb., kterou se stanoví Katalog odpadů, Seznam nebezpečných odpadů a seznamy odpadů a států pro účely vývozu, dovozu a tranzitu odpadů a postup při udělování souhlasu k vývozu, dovozu a tranzitu odpadů (katalog odpadů).“⁸² Nakládání s nebezpečnými odpady je jedno z nejlukrativnějších kriminálních odvětví, mnohdy jde o organizovaný zločin, organizovaný zločineckými skupinami. Němečtí odborníci odhadují, že na poli výnosnosti jde o druhý nejlukrativnější organizovaný typ zločinu, hned za obchodem s drogami. Prognózy mezinárodních expertů nasvědčují, že se tento trend nelegálního obchodu bude i nadále zvyšovat.⁸³

U první skutkové podstaty a s ní spojené přeshraniční přepravě odpadu hovoříme jak o dovozu do České republiky, tak i o vývozu z České republiky. Tím splňujeme své mezinárodní závazky vyplývající z Basilejské úmluvy.⁸⁴ *„Obecně platí, že odpad vzniklý na území České republiky by měl být přednostně využit nebo odstraněn na jejím území a jeho vývoz je tedy zakázán. Na druhé straně je pak rovněž zakázán dovoz odpadů na území České republiky. Z uvedeného zákazu platí celá řada výjimek, v závislosti na účelu dovozu či vývozu odpadů, druhu odpadu a státu, který je jeho původcem či příjemcem.“⁸⁵*

Právní úprava druhé skutkové podstaty spočívá v ukládání, přepravě nebo jiném nakládání s odpady v rozporu s jiným právním předpisem.⁸⁶ V ustanovení v odstavci dva je zmíněn jen demonstrativní výčet způsobů nakládání s odpady. Toto ustanovení je klasická norma s blanketní dispozicí, tato konstrukce umožňuje ponechání této skutkové podstaty i při dílčích změnách v jiných právních normách upravujících nakládání s odpady. Půjde

⁸¹ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 432

⁸² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2012. s. 725

⁸³ CHMELÍK, Jan a kol. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde Praha a.s., 2005, s. 77

⁸⁴ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2977

⁸⁵ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 437

⁸⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2012. s. 725

především o právní předpisy České republiky, EU a mezinárodní úmluvy.⁸⁷ „*Pachatelem tohoto trestného činu může být kdokoliv a z hlediska subjektivní stránky trestného činu postačí u obou základních skutkových podstat zavinění z nedbalosti.*“⁸⁸

Mezi největší problémy při odhalování a dokazování této trestné činnosti doktor Chmelík řadí latenci, anonymitu a překračování povolení k ukládání dovoleného odpadu. Latence je ve velké míře spojena s neochotou občanů oznamovat tzv. „černé skládky“, i přesto, že tyto skládky výrazně ohrožují životní prostředí, občané jejich existenci úřadům neoznamují, ať už je důvodem nezájem nebo loajalita ke svému zaměstnavateli, jsou-li zaměstnání. Při odhalení takovéto skládky je nezbytné provést celkové ohledání místa, tedy provést fotodokumentaci, odebrat vzorky půdy i podzemních či povrchových vod.⁸⁹

Údaje ze statistický ročenek Ministerstva spravedlnosti bohužel nejsou natolik pozitivní, jak bychom si přáli: v roce 2009, ještě za účinnosti starého trestního zákona č. 140/1961 Sb., kde bylo nakládání s nebezpečnými odpady v § 181e, došlo ke spáchání devíti trestných činů a k pravomocnému odsouzení jediné osoby formou peněžitého trestu. Údaje z roku 2010 jsou ještě smutnější, jelikož nebyl podle Ministerstva spravedlnosti spáchán žádný trestný čin a nedošlo k žádnému pravomocnému odsouzení. V roce 2011 došlo k jednomu trestnému činu a nebyl žádný pachatel pravomocně odsouzen. V roce 2012 došlo k dvěma trestným činům, ovšem bohužel žádný pachatel nebyl pravomocně odsouzen, stejně jako v roce 2011. V posledním roce 2013 byl spáchán jeden trestný čin a bohužel nebyl opět žádný pachatel pravomocně odsouzen.⁹⁰

2.5 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

§ 299

„(1) Kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář chráněného druhu a spáchá takový čin na více než dvaceti pěti kusech živočichů, rostlin nebo exemplářů, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

⁸⁷ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2980 - 2981

⁸⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2012. s. 725

⁸⁹ CHMELÍK, Jan a kol. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde Praha a.s., 2005, s. 88

⁹⁰ *Statistické ročenky* [online]. cslov.justice.cz [cit. 11. února 2015]. Dostupné na <<http://cslov.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>

(2) Stejně bude potrestán, kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince silně nebo kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,*
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, nebo*
- c) způsobí-li takovým činem dlouhodobé nebo nevratné poškození populace volně žijícího živočicha nebo planě rostoucí rostliny nebo místní populace nebo biotopu zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny.*

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech,*
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo*
- c) způsobí-li takovým činem dlouhodobé nebo nevratné poškození místní populace nebo biotopu kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny. “⁹¹*

Nedovolený mezinárodní obchod s chráněnými druhy živočichů a rostlin je dnes výnosným byznysem, bohužel poměr ceny těchto chráněných druhů fauny a flóry v rozvojových zemích vůči zemím rozvinutým je nesrovnatelný.⁹² To má podle mého názoru velký vliv právě na vůli pachatelů dopouštět se těchto činů s úmyslem velkého a rychlého zisku. Česká republika plní své mezinárodní závazky trestněprávní ochranou této problematiky stanovené v § 299 TZ, ochrana je upravena již od roku 1992, kdy se ČSFR stala signatářem tzv. Úmluvy CITES. Unstanovení této skutkové podstaty plní naše závazky spojené se vstupem do Evropské unie, spolu se zákonem č. 100/2004 Sb. o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy).⁹³ Tento paragraf TZ kriminalizuje porušení dvou okruhů právních předpisů, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a na něj

⁹¹ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. § 299

⁹² CHMELÍK, Jan a kol. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde Praha a.s., 2005, s. 22

⁹³ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2992

navazující právní předpisy, které chrání živočichy a rostliny. Druhá oblast upravuje mezinárodní obchod s ohroženými druhy fauny a flóry, tyto právní předpisy jsou založené na tzv. Úmluvě CITES⁹⁴, „Česká republika je v mezinárodním kontextu známá jako země tranzitní, s vysokou mírou nelegálních transakcí, které jsou v zahraničí posuzovány mnohdy jako kriminální. Boj s tímto typem kriminality je komplikován chybějící tradicí, doposud nízkou prioritou v rámci práce orgánů činných v trestním řízení a absencí odpovídajících právních norem (do roku 1997 chyběla podrobná implementace úmluvy CITES,...)“.⁹⁵ V České republice je dále upraveno vyhláškou č. 210/2010 Sb. nakládání a chov ohrožených živočichů a rostlin dle Úmluvy CITES, jde například o chov ohrožených druhů živočichů, nebo je zde upraveno nakládání s kaviárem a jinými živočichy i rostlinami v rámci CITES.⁹⁶

Objektem tohoto trestného činu je ochrana zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny, jde o zvláštní typ ochrany podle příslušných vnitrostátních předpisů České republiky, především již výše zmíněný zákon o ochraně přírodní krajiny číslo 114/1992 Sb., a v něm § 48 který vymezuje pojem zvláště chráněných rostlin a živočichů. V druhém případě je objektem exemplář chráněného druhu, zde jde o živočicha nebo rostlinu, kterým je poskytována jiná než vnitrostátní ochrana, ale Česká republika je touto ochranou vázána, především půjde o zmiňovanou Úmluvu CITES.⁹⁷ „Objektivní stránka první základní skutkové podstaty, ..., spočívá v tom, že pachatel v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny exemplář chráněného druhu a spáchá takový čin na více než dvaceti pěti kusech živočichů, rostlin nebo exemplářů. Objektivní stránka druhé základní skutkové podstaty, ..., spočívá v tom, že pachatel v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím.“⁹⁸ Druhá objektivní stránka skutkové podstaty se váže k nařízení Rady (ES) č. 338/97, jako hlavnímu předpisu. Celkově Evropské právo upravuje ochranu úmluvy CITES přísněji než samotná úmluva. Z původních třech kategorií

⁹⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2012. s. 726

⁹⁵ CHMELÍK, Jan a kol. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde Praha a.s., 2005, s. 22

⁹⁶ Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 210/2010 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o obchodování s ohroženými druhy

⁹⁷ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2993

⁹⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2012. s. 726 - 727

Evropská unie vytvořila čtyři kategorie: A, B, C a D. U kategorie A platí přímý zákaz obchodu, u kategorie B a C je možné obchodovat pouze na základě povolení nebo potvrzení. U kategorie D se provádí jen monitorování dovozu a vývozu.⁹⁹

Přísná ochrana ohrožených volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin je na místě. Je obecně známo, že lidé za posledních sto let na planetě Zemi způsobili takové škody přírodě, které už nepůjdou nikdy odčinit. „*Jeden příklad za všechny: Madagaskar, který se historicky oddělil od afrického kontinentu, má ojedinělou faunu a flóru, kterou nenajdeme nikde jinde na Zemi. Na Madagaskaru žilo až do poloviny dvacátého století 12 000 druhů rostlin a pravděpodobně asi 190 000 živočišných druhů. Přinejmenším 93% prvotního pralesa bylo zničeno. Vzhledem k těmto údajům se odhaduje, že minimálně polovina původních druhů již zmizela, anebo se k tomu stavu blíží.*“¹⁰⁰

Myslím, že je výrazným pozitivním znakem, že se Česká republika snaží opravdu dostat svým mezinárodním závazkům a chránit tak živočichy i rostliny. Dalším důkazem této skutečnosti jsou údaje ze statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti, tyto skutkové podstaty jsou stíhány více než ostatní, mnou zmíněné skutkové podstaty. V roce 2009 bylo ještě podle § 181f zákona č. 140/1961 Sb. spácháno čtrnáct trestných činů neoprávněného nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, z toho tři osoby byly odsouzeny, dvě k peněžitému trestu, jedna k trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem. V roce 2010 bylo spácháno osm trestných činů, již podle nového trestního zákoníku, ovšem žádná z osob nebyla pravomocně odsouzena. V roce 2011 byly spáchány dva trestné činy, a také dva pachatelé byli pravomocně odsouzení, jeden k peněžitému trestu a druhý k trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem spolu se zákazem činnosti. V roce 2012 bylo spácháno celých osmnáct trestných činů, ovšem pouze jedna osoba byla pravomocně odsouzena a to k odnětí svobody s podmíněným odkladem. V roce 2013 bylo spácháno sedmnáct trestných činů. Odsouzených bylo rekordních šest osob, pět k odnětí svobody s podmíněným odkladem a jedna osoba k obecně prospěšným pracím, k těmto trestům byly uloženy i čtyři zákazy činnosti.¹⁰¹

⁹⁹ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2993

¹⁰⁰ CHMELÍK, Jan a kol. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde Praha a.s., 2005, s.

43

¹⁰¹ *Statistické ročenky* [online]. cslav.justice.cz [cit. 11. února 2015]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>

K této skutkové podstatě považuji za důležité zmínit nález Ústavního soudu¹⁰². Tento nález zkoumal případ, kdy navrhovatel tvrdil porušení svého práva domovní svobody daného Listinou práv a svobod. Na druhé straně misek vah byly informace orgánů činných v trestním řízení, že pachatel má ve svém bytě exotické papoušky přímo ohrožené vyhubením a vyhynutím. Ústavní soud neshledal na vydaném povolení k domovní prohlídce obvodního soudu pro Prahu 6 nic nezákonného. Proto nemohlo právo pachatele převážit nad životem těchto kriticky ohrožených druhů papoušků. Podle mého názoru jde o jasný signál, že jsou-li zde důkazy o nelegálním držení takovýchto kriticky ohrožených živočichů či rostlin, pachatelé se nemohou schovávat ani za svá práva z Listiny základních práv a svobod.

Dle mého názoru je vidět velká snaha orgánů činných v trestním řízení a dalších správních a jiných orgánů k ochraně ohrožených druhů živočichů a rostlin. Myslím si, že tato snaha spočívající jak v ochraně ohrožených druhů živočichů a rostlin, tak v odhalování trestné činnosti by měla být podpořena konečným a přiměřeným trestem vůči pachatelům těchto činů, aby si ti, jež tuto snahu vyvíjejí, nepřipadali zbyteční a nevzdali své důležité poslání k ochraně naší planety Země.

2.6 Týrání zvířat

§ 302

„(1) Kdo týrá zvíře

a) zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, nebo

b) surovým nebo trýznivým způsobem veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

a) byl-li za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, nebo

b) způsobí-li týranému zvířeti takovým činem trvalé následky na zdraví nebo smrt.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na větším počtu zvířat.“¹⁰³

¹⁰² Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2012, sp. zn. IV. ÚS 2835/11

¹⁰³ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 302

„Pramenem právní úpravy je zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, dále vyhláška č. 207/2004 Sb., o ochraně, chovu a využití pokusných zvířat, vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, vyhláška č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat, vyhláška č. 4111/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči, či vyhláška Č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu.“¹⁰⁴ K prvnímu zmíněnému zákonu je vhodné zmínit § 6 tohoto zákona, který přímo zakazuje opuštění zvířete za úmyslem jeho zbavení se nebo vyhnání, což se bohužel u nás děje a je to nechvalně známým jevem v případech vánočních dárků pro děti v podobě zvířecích mazlíčků. Na druhé straně je nutné zmínit zákony, které svou účinností přispěly k humánnímu zacházení se zvířaty, jmenovitě zákon č. 499/2001 Sb. o myslivosti, a zákon č. 99/2004 Sb. o rybářství, zákon č. 154/2000 Sb. o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon).¹⁰⁵ Zákon chrání domácí i divoká zvířata, ovšem pouze obratlovce. Zvířata jsou jako člověk živá a jsou schopna pociťovat bolest a utrpení s týráním spojené, proto je třeba je chránit před tímto jednáním.¹⁰⁶ Již v několikrát zmíněném zákoně č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání, v § 4 je stanoveno, co je považováno za týrání. K trestněprávní odpovědnosti podle § 302 odst. 1 nepostačuje samotné týrání zvířat, je nutné splnit jednu z podmínek, kterou je a) jde o zvlášť surový nebo trýznivý způsob týrání, b) jde o surový nebo trýznivý způsob týrání, k němuž došlo veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném. Z praktického hlediska může pachatel spáchat obě skutkové podstaty zároveň. Tyto dvě podmínky jsou právě tím, co odlišuje trestný čin týrání zvířat od přestupku nebo jiného správního deliktu podle zákona č. 246/1992 Sb.¹⁰⁷ „Většina deliktů, u nichž zjištěné indicie nasvědčují tomu, že může jít o týrání zvířat, jsou řešeny v rovině správních deliktů. Jen malá část případů je orgány činnými v trestním řízení prověřována pro podezření ze spáchání trestného činu týrání zvířat.“¹⁰⁸

Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně zvířat a objektivní stránka tkví v týrání zvířete pachatelem zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem nebo surovým nebo trýznivým způsobem veřejně nebo na místě veřejně přístupném.¹⁰⁹ Objekt i samotnou

¹⁰⁴ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 409

¹⁰⁵ CHMELÍK, Jan a kol. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde Praha a.s., 2005, s. 65

¹⁰⁶ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 409

¹⁰⁷ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 3013

¹⁰⁸ CHMELÍK, Jan a kol. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde Praha a.s., 2005, s. 75

¹⁰⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2012. s. 728

objektivní stránku jsem se pokusil specifikovat již v předchozím odstavci. „*K tomu pak musí přistoupit skutečnost, že pachatel takto týral zvíře veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném. K tomu, kdy je trestný čin spáchán veřejně srov. § 117 TrZ a komentář k němu. Místem veřejnosti přístupným je každé místo, kam má přístup široký okruh lidí individuálně neurčených a kde se zpravidla více lidí zdržuje,...*“¹¹⁰ K tomu se váže i zmíněný judikát z komentáře, ve kterém se píše, že se za týrání zvířat považuje i týrání na soukromém prostoru, do něhož není volný přístup, ale veřejnost může negativně vnímat projevy týrání z jiného veřejně přístupného místa, např. sousedící neoplocený a nedostatečně vizuálně oddělený pozemek.¹¹¹ K této problematice prostorů veřejných a také rozšiřování právní kvalifikace v průběhu řízení se zmiňuje i judikát Nejvyššího soudu ČR¹¹². Jako další z důležitých považuji zmínit i judikát, který jako týrání označuje i krátkodobé, ale intenzivní vystavení bolestem a šokujícím prožitkům, v konkrétním případě např. usmrcení psa jeho shozením z velké výšky na zem.¹¹³

K údajům ze statistických ročenek: v roce 2009 byla ještě podle zákona č. 140/1961 Sb., skutková podstata týrání zvířat odlišná od aktuální úpravy, přesto za rok bylo spácháno třicet dva těchto trestných činů, z toho čtrnáct pachatelů bylo pravomocně odsouzeno. Deset k trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem, tři pachatelé k obecně prospěšným pracím a jednomu pachateli bylo uloženo jiné trestní opatření. V roce 2010 bylo již podle aktuální skutkové podstaty spácháno dvacet šest trestných činů, jeden pachatel byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání do jednoho roku, dále byl čtyřem pachatelům uložen podmíněný odklad trestu odnětí svobody a jednomu pachateli obecně prospěšné práce. V roce 2011 byly spáchány čtyřicet dva trestné činy, z toho udělen jeden trest odnětí svobody s délkou trvání do jednoho roku, osmnáct podmíněných odkladů výkonu trestu odnětí svobody, jeden trest domácího vězení, tři tresty ve formě obecně prospěšných prací a jeden peněžitý trest. V roce 2012 bylo spácháno třicet sedm trestných činů, tři osoby byly odsouzeny k nepodmíněnému odnětí svobody v délce trvání do jednoho roku, bylo uloženo devatenáct podmíněně odložených odnětí svobody, jeden trest domácího vězení a tři tresty formou obecně prospěšných prací. V roce 2013 byl spáchán čtyřicet jeden trestný čin, dvě osoby byly odsouzeny k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, jedna v délce trvání do jednoho roku, druhá v délce trvání mezi

¹¹⁰ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 3013

¹¹¹ Tamtéž. s. 3015

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 657/2011

¹¹³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 2. Aktualizované vydání podle stavu k 1. 12. 2011. Praha: Leges, 2011. s. 399

jedním rokem a pěti lety, dále bylo uloženo sedmnáct trestů odnětí svobody s podmíněným odkladem a jeden peněžitý trest.¹¹⁴

Jak je vidět, trestný čin týrání zvířat je v naší zemi postihován několikanásobně častěji než ostatní, mnou zmíněné, skutkové podstaty této hlavy VIII, zvláštní části TZ. Bohužel, i přesto se domnívám, že trestněprávní postih je nedostatečný. V každé malé vesnici má každý zvíře, je naprosto standartní i v městském bytě mít doma kočku nebo psa. Proto se domnívám, že k naplňování této skutkové podstaty dochází daleko častěji, než je postihováno. Nic nedává člověku právo rozhodovat o životě nebo smrti ostatních živých tvorů. I zvířata jsou živočichy, stejně jako lidé cítí bolest. Ochrana správním právem proti týrání zvířat je tedy velice důležitým článkem řetězce, ale myslím si, že by postihy týrání zvířat měly být tvrdší, aby se dosáhlo jejich odstrašujícího charakteru. Také si myslím, jak už jsem psal u předchozí zmíněné skutkové podstaty, že by i poslední fáze trestního stíhání pachatelů, tedy konečné rozhodnutí soudu mělo být v harmonii s předešlým procesem. Není nic horšího, než když snaha potrestat pachatele trestného činu přichází vniveč.

Závěrem této kapitoly bych rád vyzdvihl několik důležitých faktů. Prvně trestněprávní ochrana životního prostředí má opravdu sloužit jako ultima ratio, proto není možné posuzovat objektivně její funkčnost podle počtu stíhaných trestných činů. Na druhou stranu je i objektivně vzato viditelné, že něco není v pořádku, přece není možné, že ČIŽP udělila pokuty za kalendářní rok v souhrnu přes sto milionů korun českých, ale k trestnímu stíhání se dostane řádově do deseti pachatelů. Nepoměr případů projednaných a spáchaných ve správním právu vůči právu trestnímu je enormní. Myslím si, že právě životní prostředí a s ním spojenou ochranu fauny i flóry bychom měli ctít a dodržovat co nejvíce. Bavíme se o živé planetě Zemi. Takové, ve které vyvražďování živočišných druhů má dalekosáhlé důsledky. Ničení deštných pralesů, nebo i evropských lesů je stále běžnějším jevem a přitom jejich obnova není v řádech let, ale desítek let, takřka i jednoho celého století. To nezmiňuji fakt, že vyhubení živočišného druhu je neodčinitelným zločinem. Země je jen jedna. Je na nás, jak se budeme snažit ji zachovat pro další generace, je naší vizitkou, co po nás zbude pro příští generace. Je na nás, zda budeme děti vodit do lesů za zvířátky, nebo jen ukazovat zažloutlé fotografie.

¹¹⁴ *Statistické ročenky* [online]. cslov.justice.cz [cit. 11. února 2015]. Dostupné na <<http://cslov.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>

3 Trestněprávní odpovědnost a budoucnost ochrany životního prostředí

V této kapitole se pokusím vystihnout a osvětlit základní problematiku trestněprávní odpovědnosti. Trestněprávní odpovědnost budu od obecné směřovat ke konkrétní, tedy odpovědnosti za trestné činy proti životnímu prostředí, škody na životním prostředí, ekologické újmy a jiné. V této kapitole chci rozvést i trestní odpovědnost právnických osob a s tím spojenou ochranu životního prostředí. V závěru kapitoly se pokusím uvést svůj názor na úpravy zákona *de lege lata* a *de lege ferenda* a s nimi spojenou případnou komparaci s nám nejbližším právním řádem, Slovenskou republikou.

3.1 Deliktní odpovědnost a ČIŽP

Hovoříme-li o trestněprávní odpovědnosti v ochraně životního prostředí, jde o jeden typ už konkrétní odpovědnosti. Jak zmiňuje doktor Damohorský ve své knize, v obecné rovině jde o deliktní odpovědnost za protiprávní jednání, jednání, jímž se porušují jednotlivá ustanovení na ochranu životního prostředí nebo jeho složek. V praxi bývá správní odpovědnost využívána častěji.¹¹⁵ Ovšem i trestněprávní ochrana životního prostředí se dostává v této době do popředí. To dokládá i pasáž v knize doktora Damohorského, která byla napsána ještě před účinností nového trestního zákoníku a i dnes můžeme říci, že je v určitých aspektech aktuální, neboť hovoří o další nutné a potřebné novelizaci trestního zákona, vstříc účinnější trestněprávní ochraně životního prostředí. Zejména kvůli těmto skutečnostem: narůstající počet velmi závažných činů proti životnímu prostředí, u nichž se jeví správní trestání jako neúčinné a mírné, dále přiblížení a vyrovnaní vnitrostátního právního řádu se změnami na poli evropského práva, a konečně absence trestněprávní odpovědnosti k řadě dalších zákonů.¹¹⁶ Naštěstí můžeme snad s hrdostí tvrdit, že poslední problém jsme již zvládli, přece jen došlo k přijetí velké řady novel a nových zákonů v této oblasti.

3.1.1 Správní odpovědnost

„Odpovědnost za správní delikt (správněprávní, administrativně právní odpovědnost) se zpravidla rozumí odpovědnostní vztah mezi pachatelem a subjektem veřejné správy (státem, obcí, krajem, jinou veřejnoprávní korporací, osobou veřejného práva) reprezentovaným správním orgánem, jehož obsahem je právo, resp. povinnost

¹¹⁵ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 71

¹¹⁶ Tamtéž, s. 74

správního orgánu uložit za správní delikt správní trest...“¹¹⁷ Ke správní odpovědnosti považují za nutné zmínit dále i Českou inspekci životního prostředí. Česká inspekce životního prostředí byla zřízena zákonem č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa. ČIŽP je odborným orgánem, který spadá pod Ministerstvo životního prostředí. Jako taková dohlíží na respektování právních předpisů v oblasti životního prostředí a také na dodržování závazných rozhodnutí správních orgánů v této oblasti.¹¹⁸ „Je zvláštním orgánem státní správy s celorepublikovou (celostátní) působností a je podřízena Ministerstvu životního prostředí. Vnitřně se člení na ústřední a oblastní inspektoráty. V čele inspekce je ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr životního prostředí. Inspekce je rozpočtovou organizací.“¹¹⁹ ČIŽP vykonává svou výše zmíněnou činnost v pěti oblastech: ochrana přírody, ochrana ovzduší, ochrana lesa, ochrana vod a odpadové hospodářství.¹²⁰ Kompetence ČIŽP jsou vcelku široké a jejich vypisování v jednotlivých složkách by bylo bezpředmětné, když mohu využít přehlednou tabulku na oficiálních stránkách inspekce, která osvětlí jejich kompetence v kostce.¹²¹

Kompetence ČIŽP		Složka životního prostředí				
		Ovzduší	Voda	Odpady	Příroda	Les
Dozor	Kontroly, revize, prověrky, šetření apod.	•	•	•	•	•
Sankce	Pokuty právnických osobám	•	•	•	•	•
	Pokuty fyzickým osobám	•	•	•	•	•
	Omezení nebo zastavení činnosti, provozu	•	•		•	•
Opatření	Opatření k nápravě zjištěných nedostatků	•	•	•	•	•
	Řešení starých ekologických zátěží		•			
	Evidenční havárií a spolupráce při jejich řešení	•	•	•		
	Zadržení a zabavení nelegálních exemplářů ohrožených druhů živočichů či rostlin				•	
	Odebrání nedovoleně držených jedinců, odebrání výrobků	•			•	
Poplatky	Poplatky (vypouštění odpadních vod, poplatky za odběr podzemních vod)		•			
Stanoviska	Stanoviska, vyjádření, souhlasy pro jiné orgány	•	•	•	•	•
Podněty	Řešení podnětů	•	•	•	•	•

Mnohé lze vyčíst i z výročních zpráv ČIŽP, které jsou dostupné online. Poslední, nejaktuálnější výroční zprávou je ta za rok 2013. ČIŽP působí i v trestněprávní sféře

¹¹⁷ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2013. xxvi, s. 7

¹¹⁸ SIBŘINOVÁ, Pavla. *Česká inspekce životního prostředí* [online]. cizp.cz 14. 9. 2014 [cit. 9. března 2015]. Dostupné na <<http://www.cizp.cz/CIZP/O-nas>>

¹¹⁹ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 67

¹²⁰ SIBŘINOVÁ, Pavla. *Přehled činnosti ČIŽP a přehled kompetencí v jednotlivých složkách životního prostředí* [online]. cizp.cz 2. 12. 2014 [cit. 5. března 2015]. Dostupné na <<http://www.cizp.cz/O-nas/Pusobnosti>>

¹²¹ tamtéž

ochrany životního prostředí, hlavně jako oznamovatel TČ. ČIŽP v rámci své kontrolní činnosti narazí na případy, které mohou splňovat znaky TČ, a proto podává trestní oznámení. Z výroční zprávy lze například zjistit, že ČIŽP provedla 13 786 kontrol a inspekčních činností. Za týž rok celkový objem pokut, udělených ČIŽP dosáhl 167 298 180 Kč. ČIŽP má ve své výroční zprávě agendu rozdělenou do již výše zmíněných pěti oblastí, v každé z daných oblastí prováděla kontroly svými inspektory a na základě těchto kontrol se podávala trestní oznámení. Například v odpadovém hospodářství ČIŽP podala 4 trestní oznámení, v oblasti ochrany přírody a CITES dokonce 14 trestních oznámení.¹²² Považuji za nutné zmínit právě tento odborný orgán, který ve správním trestání hraje prim v kontrole a následných sankcích, zpravidla ve formě pokut. Přestože působnost ČIŽP je dána ve správní oblasti, přesahuje i do oblasti trestněprávní, zpravidla formou oznamování trestné činnosti proti životnímu prostředí.

3.1.2 Trestní odpovědnost

*„Jako základy trestní odpovědnosti označují trestní zákony tradičně obecná ustanovení o trestní odpovědnosti, která zároveň vymezují obecné podmínky trestnosti. Trestní odpovědnost je tu míněna povinnost strpět za trestný čin sankce stanovené trestním zákonem v rámci trestněprávního poměru, který vznikne spácháním trestného činu mezi pachatelem a státem. Trestnost – myšlena abstraktně – je důsledkem trestní odpovědnosti.“*¹²³ Jak dále uvádí profesor Šámal ve svém Velkém komentáři k trestnímu zákoníku, zásada odpovědnosti za spáchání trestného činu bývá zpravidla spojována se zásadami individuální trestní odpovědnosti fyzických osob a odpovědnosti za zavinění.¹²⁴

K samotnému vzniku trestní odpovědnosti pachatele musíme přiřadit i jeho opak, tedy zánik trestní odpovědnosti. Většina skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí je uvedena v § 33 TZ. Tento taxativní výčet trestných činů tvoří jednu z největších skupin důvodů zániku trestnosti – účinnou lítost. Pachatel je slibem beztrestnosti, za zpravidla dokonaný trestný čin, veden k napravení nebo úplnému zamezení škodlivých následků svého činu. Hlavním smyslem je zde ochrana důležitých společenských zájmů. Toto ustanovení nelze užít, nastal-li následek, který je neodstranitelný, nebo pokud pachatel jednal nedobrovolně, jelikož dobrovolnost jednání pachatele je zde zásadní. Dále je nutné poznamenat, že při účasti více osob na trestné

¹²² ČESKÁ INSPEKCE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Výroční zpráva 2013* [online]. [cit. 6. března 2015] Dostupné na <http://www.cizp.cz/files/=4252/CIZP_VZ_2013_faze5.pdf>

¹²³ SOLNAR, Vladimír, CÍSAŘOVÁ, Dagmar a FENYK, Jaroslav. *Základy trestní odpovědnosti: systém českého trestního práva*. Vyd. 1., (Jako Základy trestní odpovědnosti vyd. 2.). Praha: Orac, 2003. s. 16

¹²⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 13

činnosti se posuzuje účinná lítost ve vztahu ke každé osobě na této činnosti zúčastněné samostatně.¹²⁵

Veskrze lze trestní odpovědnost rozdělit do dvou skupin, jak jsem již výše citoval profesora Šámala. První skupina je individuální trestní odpovědnost fyzických osob za spáchaný trestný čin. Zde je základem trestní odpovědnosti spáchání trestného činu.¹²⁶ Některé z trestných činů proti životnímu prostředí, například pytláctví, týrání zvířat a jiné, jsou zpravidla páčány převážně fyzickými osobami. Ovšem já zastávám názor, že daleko větší trestná činnost je v oblasti ochrany životního prostředí páčána právníckými osobami, větší co do rozsahu poškození životního prostředí a následného vyčíslení škod. Tento můj názor ostatně potvrzuje i názor Mgr. Jarmiče v jeho článku: *„Největší škody na životním prostředí mají stěžl pouze původ v působení jednoho člověka. Naopak jsou tyto činnosti náročnější na koordinaci, a proto bývají často podmíněny užší spoluprací více osob. Např. nelegální masová těžba dřeva, nelegální nakládání s odpady (dovoz odpadů do ČR) či odchyt, transport a následná distribuce celosvětově chráněných druhů organismů atd.“*¹²⁷ S touto koordinací a organizací je spojeno i seskupení těchto osob pod právnícké osoby, založené jen za účelem nelegální činnosti. Samozřejmě celou Hlavu VIII. na ochranu životního prostředí ve zvláštní části trestního zákoníku považuji za důležitou jako jeden celek. Podle mého názoru má na lidi větší emoční vliv pozorování útrap jednoho živočicha, zatímco velké škody páchané na životním prostředí většině lidí unikají. Je to přirozené, já to pocítuji stejně, ale musím se nad to povznést, už kvůli této práci. A také i proto, že si myslím, že z ekonomického hlediska a z pohledu životního prostředí jako celku je nelegální činnost právníckých osob daleko větší hrozbou pro budoucnost.

3.2 Trestní odpovědnost právníckých osob

„Jedním z úhelových kamenů dosavadního kontinentálního práva a právní vědy, který už neplatí, bylo přesvědčení, že právnícké osoby nemohou být trestně odpovědné a že subjektem trestní odpovědnosti může být pouze člověk. K sesutí tohoto dogmatu došlo pod vlivem globalizace, mezinárodních závazků a angloamerického práva. Nestalo se ta naráz a univerzálně, ale postupně v horizontu několika desetiletí ve většině zemí našeho

¹²⁵ SOLNÁŘ, Vladimír, CÍSAŘOVÁ, Dagmar a FENYK, Jaroslav. *Základy trestní odpovědnosti: systém českého trestního práva*. Vyd. 1., (Jako Základy trestní odpovědnosti vyd. 2.). Praha: Orac, 2003. s. 420 - 421

¹²⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2012. s. 32

¹²⁷ JARMÍČ, Libor. Trestní právo a ochrana životního prostředí. *Trestněprávní Revue*, 2010, roč. 9, č. 9, s. 269 - 306

*kulturního okruhu.*¹²⁸ Původ této části právní úpravy opravdu pochází z angloamerického práva, hovoříme o „Criminal Liability of Legal Persons“, ve francouzštině pak o „la responsabilité pénale des personnes morales“. V kontinentálním právu jde o institut, který se zde objevuje posledních několik desetiletí, konkrétně v ČR od účinnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, tedy od 1. 1. 2012. Tato právní úprava s sebou přinesla i zásadní zásah do zásad trestního práva, na kterých je trestní právo v ČR vybudováno.¹²⁹ „*I když je trestní odpovědnost právnických osob jen doplňkem trestní odpovědnosti fyzických osob, přesto představuje vážný zásah do systému českého trestního práva, a to zejména tím, že přináší dvě nové základní zásady trestního práva a modifikuje použití jedné základní zásady.*“¹³⁰ Základní zásadou trestního práva je myšlena individuální trestní odpovědnost fyzických osob. Jako zmíněnou modifikaci bych označil stav před účinností tohoto zákona, kdy se fyzické osoby, jednající za právnickou osobu, odvolávaly na rozhodnutí kolektivního orgánu dané právnické osoby, čímž se úspěšně vyhýbaly sankcím za své činy. Jak zmiňuje profesor Šámal ve svém komentáři, toto jednání je podle zmíněného zákona již postižitelné a není nutné mnohdy složitě, až skoro nemožně, prokazovat individuální odpovědnost osoby. Zavedení této odpovědnosti bylo vhodné a důvodné vzhledem k sankcím, které právnická osoba pociťuje. Bohužel porušování zákonů bývá pro některé právnické osoby i standardem. Například v oblasti ekologie či nakládání s odpady je těžko zjištělná konkrétní fyzická osoba, která se dopustila porušení zákona, a případné sankcionování této osoby nebrání právnické osobě páchat další nezákonnou činnost prostřednictvím jiné fyzické osoby.¹³¹

Profesor Jelínek ve své publikaci hodnotí přínosnost trestní odpovědnosti právnických osob vcelku pozitivně. Uvádí, že jde skutečně o přijetí nové a pro náš právní řád dosud neznámé trestní odpovědnosti. Přijetím této odpovědnosti jsme dostáli svým závazkům na poli komunitárního práva a zařadili jsme se tak k ostatním státům, do kterých výrazně proniká vliv angloamerického práva. Profesor Jelínek dále velice kladně hodnotí i přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, založeného na koncepci pravé trestní odpovědnosti. Pravou trestní odpovědnost má většina států Evropy, ale například Slovenská republika má od roku 2010 zakotvenou nepravou trestní odpovědnost. Zásadní

¹²⁸ MARŠÁLEK, PAVEL. In JELÍNEK, Jiří (ed). *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice - balance a perspektivy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013.s. 29

¹²⁹ BOHUSLAV, Lukáš. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014.s. 22

¹³⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice - balance a perspektivy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013.s. 94

¹³¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 14

rozdíl mezi těmito dvěma koncepcemi pojetí je značný. U pravé trestní odpovědnosti je možno stíhat a uznat vinnou právnickou osobu i pokud nebyla stíhána a uznána vinnou za konkrétní trestný čin fyzická osoba.¹³² Tuto koncepci ve zmíněném zákoně považují za nejdůležitější. Ve slovenském právním řádu je nepravá trestní odpovědnost, tedy je zde zmíněný problém: pokud se nepodaří prokázat vinu fyzické osoby, nemohu stíhat danou právnickou osobu. „*Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob vychází z pojetí, že právnické osoby jsou způsobilé jak k právním, tak k protiprávním úkonům, a jsou tak odpovědné v právních vztazích. Právnická osoba tak může jednat v souladu s právem, ale také se může dopustit protiprávního jednání, jak je ostatně běžné například v odvětví práva občanského či správního*“¹³³

Bohužel i zákon o trestní odpovědnosti právnických osob má několik nedostatků. Mezi ty nejvíce viditelné můžeme řadit například § 20, zákaz činnosti právnické osoby – tento zákaz může být, a z logického hlediska i bude, často likvidační pro právnické osoby, jako určitá variace se nabízí omezení tohoto trestu jen u zločinů apod. K § 21 a § 22 se nabízí i otázka, zda by tento zákaz nemohl být pro právnickou osobu stanoven, i pokud by se nedopustila trestné činnosti v přímé souvislosti s veřejnými zakázkami a dotacemi.¹³⁴ Zdá se mi být nelogické, aby se mohla do veřejného výběrového řízení přihlásit právnická osoba, která byla shledána vinnou za trestný čin, ale v téže oblasti se bude pokoušet o zisk veřejné zakázky nebo, ještě hůře, bude po státu chtít peníze z veřejných dotací. Profesor Jelínek jako hlavní nedostatky vnímá nesprávnou terminologii v zákoně, nedostatky v sankcionování právnických osob, jak jsem citoval výše. Dále pak nejasné vyjádření zásady přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na jejího právního nástupce a nakonec problematický rozsah kriminalizace jednání právnických osob. Bohužel jako společný faktor vzniku těchto nedostatků profesor Jelínek označil nedostatečně pečlivou přípravu legislativního procesu přijímání nové právní úpravy a s tím často spojenou neznalost zákonodárců probírané problematiky, zbrklost při přijímání a nakonec asi nejdůležitější neúčast odborné veřejnosti, či nenaslouchání odborné veřejnosti zákonodárci.¹³⁵

¹³² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice - balance a perspektivy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013.s. 100 - 101

¹³³ BOHUSLAV, Lukáš. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014.s 120

¹³⁴ Tamtéž, s. 160

¹³⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice - balance a perspektivy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013.s. 116

Zastávám názor, že přijatý zákon o trestní odpovědnosti právnických osob je obrovský krok kupředu i v ochraně životního prostředí. Ochrana životního prostředí je opravdu důležitá, což ostatně zmiňuji v celé své práci, a proto její ochrana ve spojitosti se sankcionováním právnických osob je na místě. Ze statistik obžalovaných osob vyplývá, že je jedna právnická osoba obžalovaná za trestný čin poškození lesa podle § 295 TZ.¹³⁶ Přestože se jedná jen o jedinou právnickou osobu, podle mě je to úspěch, jedna je více než žádná, pokud se prokáže vina a bude pravomocně odsouzena, může to sloužit i jako odstrašující příklad pro ostatní právnické osoby, jako příklad jejich prolomené “nedotknutelnosti právem“. Trest, zpravidla ten peněžitý, totiž právnická osoba velice silně pocítuje, má preventivní účinek. V § 18 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob je stanovena nejvyšší denní sazba peněžitého trestu 2 000 000 Kč. Tento zákon neupravuje maximální dobu tohoto trestu, proto musíme užít obecný zákon, trestní zákoník, ve kterém je stanovena maximální doba 730 dnů. Jak vidno při jednoduchém vynásobení těchto dvou cifer docházíme k sumě, která je pro právnické osoby opravdu odstrašující, i tato pouhá teoretická výše možné sankce může být preventivní.

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, tak jak je napsán, není dokonalý. Ale existuje, to je to hlavní. Je, tedy slouží jako skutečný nástroj pro postih nelegálních činností právnických osob. Jak jsem psal v předešlé kapitole, i ČIŽP uložila pokutu takřka milion korun právnické osobě. To, zda je zákon opravdu účinný a zdařilý, ukáže až aplikační praxe. Prozatím vidím malé záblesky naděje v ochraně životního prostředí, jeden z těchto záblesků je i zmíněný zákon o TOPO. Budeme doufat, že ze záblesku se stane velice silné světlo, jako maják naděje pro životní prostředí a všechny jeho složky.

3.3 Zákon o předcházení ekologické újmy

Zákonu o předcházení ekologické újmy a o její nápravě předcházelo zavedení pojmu ekologické újmy v § 10 v zákoně č. 17/1992 Sb. o životním prostředí. Tato újma byla koncipována jako imateriální, ovšem mohla mít i ekonomickou stránku. Ekologická újma může podle zmíněného paragrafu vznikat jak právním, tak i protiprávním jednáním. Ekologická újma může vznikat i na věcech, jež nejsou vlastněny, i na věcech, které nejsou výsledkem lidské činnosti.¹³⁷ „Meze využití institutu škody pro nápravu ztrát na životním prostředí jsou omezené, neboť spočívají zejména v nezbytnosti její přesné kvantifikace,

¹³⁶ BOHUSLAV, Lukáš. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. s. 172

¹³⁷ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 84 - 85

*možnosti uplatňovat ji jen na „vlastnitelné položky životního prostředí“ a zejména v principu volné dispozice.*¹³⁸

Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě vstoupil v platnost 17. 8. 2008. Tento zákon je implementací evropských směrnic, zejména Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí.¹³⁹ „Zákon č. 167/2008 Sb. je zvláštním právním předpisem ve vztahu k zákonu č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. Právní úprava odpovědnosti za ekologickou újmu upravená v zákoně o životním prostředí tak zůstává novou právní úpravou nedotčena.¹⁴⁰ Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě tedy: „... se vztahuje na ekologickou újmu nebo bezprostřední hrozbu jejího vzniku, jsou-li způsobeny provozní činností podrobně uvedenou v příloze č. 1 zákona. Týká se např. zařízení podléhající integrovanému povolení, zařízení k využívání, odstraňování sběru nebo výkupu odpadů, vypouštějící odpadní vody do vod povrchových nebo podzemních. Zákon vymezuje povinnosti k předcházení ekologické újmy a její nápravě. Podstatou zákona je princip prevence a zásada „znečišťovatel“ platí.“¹⁴¹

Dále za důležité považuji zmínit informace, které uvádí doktor Stejskal ve svém článku: „*Ecological harm cannot be valued only as damage to a thing (for example buildings, growth or lands). In conflict with this ecological harm pursuant to Act No. 167/2008 Coll. is understood as measurable unfavorable change or damage to function of natural source. Another fact that differs the meaning of property damage defined by classical private theory and set in Civil Code from ecological harm pursuant to Act No. 167/2008 Coll. is that some parts of environment that might be harmed are not directly from law.*“¹⁴² Veskrze jde o to, že ekologická újma nemůže být klasifikována jako škoda na věci, ale jako změna či škoda na funkcích přírodních zdrojů. Další podstatný rozdíl odlišující tuto ekologickou újmu od občanského práva je, že části životního prostředí

¹³⁸ STEJSKAL, Vojtěch a VÍCHA, Ondřej. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě: s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. 1. vyd. podle právního stavu platného k 1.2.2009. Praha: Leges, 2009.s. 23

¹³⁹ PUR, Marek. *Ekologická újma* [online]. cizp.cz 7. 8. 2008 [cit. 7. března 2015]. Dostupné na <<http://www.cizp.cz/Ekologicka-ujma>>

¹⁴⁰ STEJSKAL, Vojtěch a VÍCHA, Ondřej. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě: s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. 1. vyd. podle právního stavu platného k 1.2.2009. Praha: Leges, 2009.s 29

¹⁴¹ PUR, Marek. *Ekologická újma* [online]. cizp.cz 7. 8. 2008 [cit. 7. března 2015]. Dostupné na <<http://www.cizp.cz/Ekologicka-ujma>>

¹⁴² STEJSKAL, Vojtěch. In DAMOHORSKY, Milan (ed). *Czech environmental law on beginning to accession to the EU: yearbook*. Prague: Czech Environmental Law Society, 2004.s. 42

mohou být dotčeny, přestože nejsou explicitně chráněny právem. Podle § 2 zákona o předcházení ekologické újmy je ekologickou újmou nepříznivá měřitelná změna přírodního zdroje nebo měřitelné zhoršení jeho funkcí, které se mohou projevit přímo i nepřímo, jde o změny na: chráněných druzích volně žijících živočichů či planě rostoucích rostlin a jejich přírodních stanovišť, dále na podzemních nebo povrchových vodách a na půdě znečištěním, jež představuje závažné riziko pro lidské zdraví. Jak vidno z § 2, tento zákon upravuje jen vybranou část životního prostředí, tedy jednotlivé vybrané složky životního prostředí. Dále pak zahrnuje systém preventivních a opravných opatření a také zavádí princip objektivní odpovědnosti provozovatelů vybraných činností.¹⁴³ „*Podstatnou změnou, kterou přináší tento zákon oproti stávající právní úpravě je, že podmínkou provedení preventivních nebo nápravných opatření provozovatelem vybraných činností uvedených v příloze č. 1 k zákonu č. 167/2008 Sb. není jeho protiprávní jednání. Ke vzniku odpovědnosti, resp. povinnosti provést preventivní nebo nápravné opatření postačuje prokázání příčinné souvislosti mezi provozní činností uvedenou v příloze č. 1 k zákonu č. 167/2008 Sb. a vznikem ekologické újmy; nevyžaduje se tedy prokázání protiprávnosti a zavinění ve formě úmyslu nebo nedbalosti.*“¹⁴⁴

Přijetím zákona o předcházení ekologické újmy a o její nápravě jsme jako stát dostáli svým evropským závazkům. Tento zákon je v poměru speciality k obecné úpravě ekologické újmy definované v zákoně č. 17/1992 Sb., také upravuje jen vybrané oblasti práva životního prostředí. V příloze č. 1 k zákonu č. 167/2008 Sb. jsou stanoveny provozní činnosti, za které provozovatelé opovídají v principu objektivní odpovědnosti. Tento princip nevyžaduje zavinění ve formě úmyslu či nedbalosti, postačuje jen prokázání příčinné souvislosti újmy s provozní činností ve výše zmíněné příloze. V této formulaci jde dle mého názoru o vydařený právní předpis, doufám, že bude aktivně sloužit k přímé ochraně životního prostředí, že půjde o aktivně využívaný nástroj pro odčinění ekologické újmy a dostání tzv. principu znečišťovatel platí, nikoliv jen o povinný zákon k splnění našich mezinárodních právních závazků.

3.4 Srovnání slovenské právní úpravy s českou právní úpravou

K úvahám de lege ferenda by mohla i teoreticky posloužit úprava trestných činů proti životnímu prostředí ve Slovenské republice. Trestný zákon č. 300/2005 Z.z. je starším

¹⁴³ HENDRYCH, Dušan, a kol. *Právníký slovník*. Praha : C. H. Beck, 2009. Heslo: Ekologická újma.

¹⁴⁴ STEJSKAL, Vojtěch a VÍCHA, Ondřej. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě: s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. 1. vyd. podle právního stavu platného k 1.2.2009. Praha: Leges, 2009.s. 78

předpisem, než je náš TZ, proto si myslím, že i tento zákon stál jako jedna z inspirací pro naši aktuální úpravu. Úprava ve slovenském trestním právu se zdá pouhým pohledem méně úhledná, paragrafy jsou až nezvykle dlouhé, k některým chybí samotný nadpis a jejich obsah je hůře srozumitelný. Česká úprava se mi zdá přehlednější a komplexnější, je vidět, že česká úprava je mladší, používá vhodnější termíny, např. místo stromy a keře užívá termín lesní porosty. Zaujal mě ale fakt, že úprava trestných činů proti životnímu prostředí je druhým dílem hlavy šesté slovenského Trestného zákona, ale trestný čin týraní zvířat se nachází v hlavě deváté: Trestné činy proti jiným právům a svobodám. Slovenskou úpravu vidím jako určitý základ a inspiraci, ze které naše aktuální vycházela a inspirovala se jí.

Nutno předem poznamenat, že Slovenská republika přijala trestní odpovědnost právnických osob do svého právního řádu novelou č. 224/2010 Z.z a šlo o novelu Trestného zákona. K této skutečnosti více z knihy profesora Jelínka: „...*prijatím tohto zákona sa okrem trestného zákona a Trestného poriadku novelizovali aj ďalšie zákony, a to zákon o správe a vymáhaní súdných pohľadávok, zákon o konkurze... Jedná sa teda o úpravu nepravnej trestnej zodpovednosti právnických osôb, to znamená, že právnickým osobám je možné aj napriek tomu, že trestnoprávna zodpovednosť v trestnom zákone výslovne uvedená nie je, uložiť tzv. kvázi – trestné sankcie v trestnom konaní vedenom voči konkrétnej fyzickej osobe.*“¹⁴⁵ Mezi tyto kvázi sankce řadíme zabavení peněžité částky podle § 83a zákona č.300/2005 Z.z. a to v rozsahu od 800 do 1 660 000 €. Druhým ochranným opatřením je zabavení majetku podle § 83b téhož zákona.¹⁴⁶ V současnosti se ve slovenském právu připravuje novela, která by měla zavést přímou trestní odpovědnost právnických osob a to samostatným zákonem, obdobně jak je to v České republice. Tato novela je nutná, jelikož na aktuální situaci ve Slovenské republice byly vydány zprávy pracovních skupin mezinárodní organizace OECD, které považovaly neexistenci pravé trestní odpovědnosti právnických osob na Slovensku za podstatný nedostatek, a to i ve vztahu ke korupci či boji proti terorizmu.¹⁴⁷ Z výše zmíněných informací je vidno, že ve Slovenské republice je více mezer v námi zmíněné právní úpravě, než je u nás. Ovšem to, že máme nadprůměrně dobrou a dobře formulovanou právní úpravu pro ochranu životního

¹⁴⁵ KOČAN, ŠTEFAN. In JELÍNEK, Jiří (ed). *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice - balance a perspektivy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013.s. 317

¹⁴⁶ BOHUSLAV, Lukáš. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014.s. 83

¹⁴⁷ KORDÍK, MAREK. In JELÍNEK, Jiří (ed). *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice - balance a perspektivy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013.s. 333

prostředí, zejména v trestněprávní oblasti, nám nesmí dát pocit nadřazenosti nebo dokonalosti, abychom neusnuli na vavřínech.

3.5 Úvahy de lege lata a de lege ferenda

Pokud se zaměříme výhradně na trestní zákoník z roku 2009 a jeho úpravu ochrany životního prostředí, je nutné zmínit dílčí novelu zákonem č. 330/2011 Sb. Tato novela je zásadní hlavně pro trestné činy proti životnímu prostředí, většina z ustanovení prošla změnami touto novelou. U obecných skutkových podstat v § 293 a § 294 trestního zákoníku můžeme hovořit o celkové změně těchto ustanovení. Formulace obou skutkových podstat byla přeformulována tak, aby byly aplikovatelné na životní prostředí jako celek a také na všechny jeho složky, nikoliv jen na rostlinstvo a živočišstvo, jak tomu bylo doposud¹⁴⁸ a také tato úprava: „... je nezbytná pro řádnou transpozici čl. 3 písm. a) směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí. Již letmé porovnání textu směrnice a novely však dává tušit, že jen u pouhé transpozice nezůstalo a přijatý text nevychází výlučně z unijní úpravy, ale ctí systematiku českého práva životního prostředí.“¹⁴⁹

Tato novela velice změnila i § 299 a §301, opodstatnění změny je přímo v důvodové zprávě k tomuto zákonu: „Navrhuje se podstatným způsobem revidovat ustanovení § 299, jeho nedbalostní formu v ustanovení § 300 a také ustanovení § 301. Tyto změny jsou vyvolány především povinností důsledně transponovat čl. 3 písm. f) až h) směrnice 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí. Ačkoliv některá jednání, jež mají podle směrnice představovat trestné činy, již byla v trestním zákoníku obsažena, bylo tomu tak neúplně a poměrně nesystematicky ve vztahu k základním pramenům práva ochrany přírody a krajiny v ČR, kterými jsou zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění pozdějších předpisů, jejichž prostřednictvím jsou také naplňovány závazky vyplývající z mezinárodních úmluv a unijního práva v této oblasti.“¹⁵⁰ Také došlo k doplnění ochrany v paragrafech upravujících trestné činy proti volně žijícím

¹⁴⁸ POKORNÁ, Lucie. Novinky v trestněprávní ochraně životního prostředí [online]. enviprofi.cz 27. 9. 2012 [cit. 7. března 2015]. Dostupné na <http://www.enviprofi.cz/33/novinky-v-trestnepravni-ochrane-zivotniho-prostredi-uniqueidgOkE4NvrWuOKaQDKuox_Z_8tV_4gO3-eyoHy_VMouwE/>

¹⁴⁹ ZÍCHA, Jiří, POKORNÁ, Lucie. Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. *Trestněprávní Revue*, 2012, roč. 11, č. 4, s. 79 - 104

¹⁵⁰ Novela trestního zákoníku a trestního řádu číslo 330/2011 Sb. [online]. trestni-rizeni.com [cit. 8. března 2015]. Dostupné na <<http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/novely-trestnich-predpisu/novela-trestniho-zakoniku-a-trestniho-radu-cislo-3302011-sb/7>>

živočichům a planě rostoucím rostlinám.¹⁵¹ „Do § 299 a 300 TrZ proto byla doplněna některá jednání (odejme z přírody, poškodí, jinak zasáhne do přirozeného vývoje) obsažená v dosavadním § 301 TrZ, což ovšem znamená, že před odnímáním z přírody budou nadále chráněny pouze zvláště chráněné druhy, nikoliv již všechny druhy rostlin a živočichů, jako tomu bylo podle dosavadní úpravy v § 301 TrZ.“¹⁵²

Změna u trestného činu pytláctví podle § 304 se může zdát pouze kosmetickou, jelikož v přednovelním znění byla formulace slova „uloví“ změněna na slovo „loví“. Blíže je změna vysvětlena právě v důvodové zprávě k tomuto zákonu: „Trestní zákoník používá v této skutkové podstatě sloveso „uloví“ v dokonavém slovesném vidu, což umožňuje trestní postih pachatele až poté, co dojde k ulovení zvěře. Praxe ukazuje, že takto koncipovaný trestní postih je nedostatečný, neboť nepředstavuje dostatečnou hrozbu pro pachatele takové činnosti a neodráží skutečnou společenskou škodlivost neoprávněného lovu...“¹⁵³

Nejvýznamnější a největší novela byla provedena výše zmiňovaným zákonem č. 330/2011 Sb., tato novela změnila velké množství skutkových podstat, většinou ve prospěch eurokonformního znění či aplikačních úprav. Osobně si myslím, že úprava trestných činů proti životnímu prostředí je v dobrém stavu. Trestní právo má fungovat jako ultima ratio, což si myslím, že splňuje i v této hlavě TZ. Ovšem je na bližší zkoumání zjistit, jak je možné, že správněprávní orgány, jakým je zpravidla ČIŽP, projednávají ročně statisíce případů ve vztahu k životnímu prostředí. Oproti tomu stojí údaje ze statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti, kde zjistíme, že ročně jde nejvýše o desítky případů, mnohdy spíše o jednotky. Více v předchozí kapitole u jednotlivých vybraných skutkových podstat. Verzí je mnoho, já zastávám názor, že ještě se nepodařilo Hlavu VIII. zvláštní části TZ přímo uvést do aplikační praxe a pouze čas a postupné užití ukáží více. Nebo může být problém i v tom, že tak, jak jsou tyto trestné činy napsané, nejsou ultima ratio, ale nedostižné ultima ratio, tedy pro pachatele takřka nedosažitelné skutkové podstaty, naplnit jejich obsah je spíše výjimkou. Domnívám se, že by měl být vyvíjen větší tlak na soudní moc a správní orgány, na jejich povinnost tyto činy primárně oznamovat a také postihovat.

¹⁵¹ POKORNÁ, Lucie. *Novinky v trestněprávní ochraně životního prostředí* [online]. enviprofi.cz 27. 9. 2012 [cit. 7. března 2015]. Dostupné na <http://www.enviprofi.cz/33/novinky-v-trestnepravni-ochrane-zivotniho-prostredi-uniqueidgOkE4NvrWuOKaQDKuox_Z_8tV_4gO3-eyoHy_VMouwE/>

¹⁵² ZÍCHA, Jiří, POKORNÁ, Lucie. *Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí*. *Trestněprávní Revue*, 2012, roč. 11, č. 4, s. 79 - 104

¹⁵³ *Novela trestního zákoníku a trestního řádu číslo 330/2011 Sb.* [online]. trestni-rizeni.com [cit. 8. března 2015]. Dostupné na <<http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/novely-trestnich-predpisu/novela-trestniho-zakoniku-a-trestniho-radu-cislo-3302011-sb/8>>

Na úvahy de lege ferenda je podle mě ještě brzy, jelikož je třeba počkat na zmíněnou aplikační praxi, která může ukázat potencionální trhliny ve skutkových podstatách. Bohužel pro návrhy de lege ferenda nám nepomůže ani judikatura. Obecně k už tak zdlouhavému soudnímu řízení v České republice připočtete i ojedinělost a složitost těchto řízení a dostáváme tak výsledek, že skutečné judikáty jsou podle staré právní úpravy, podle znění starých skutkových podstat. Po několikátém přečtení hlavy VIII. zvláštní části TZ se pokusím uvést svůj skromný názor: skutkové podstaty jsou blanketního charakteru, což zákonodárci nedává tak velkou moc s nimi disponovat a upravovat je, veškeré novelizace byly učiněny pro eurokonformní výklad nebo pro přesnější aplikaci v praxi a předecházení rozporům. Jediné, co bych opravdu osobně změnil, je u § 295 poškození lesa, zde bych snížil hodnotu vzniku holé seče z 1.5 ha na pouhý 1 ha a doplnil o postih za poškození sousedících oblastí. Doporučil bych tuto změnu právě proto, aby tato skutková podstata byla naplňována častěji a docházelo k častějším postihům. Vykácení lesa je trestný čin, který má dalekosáhlé důsledky. Kromě samotného obnovení lesního porostu, což, jak jsem psal výše, trvá cca 80 až 100 let, jsou zde další problémy, jako: *„Touto trestnou činností jsou poškožováni i vlastníci sousedních lesů, kterým hrozí nárůst škod následkem větrných kalamit na nově vzniklých porostních stěnách a šířením přirozených škůdců. Proto je třeba, aby zmíněné případy byly rovněž postižitelné podle trestního zákoníku. Jiné závažné poškození lesa však může být způsobeno i bez souvislosti s kácením stromů či těžbou dříví, např. požárem lesa v důsledku vypalování lesních porostů či svévolného rozdělení ohně v lese apod.*¹⁵⁴

Zastávám názor, že ti, kdo tvoří právo, musí být vždy o krok před těmi, jež se ho snaží porušit. Jsou zde problémy, o kterých jsem již psal, například nedostatky aplikační praxe a jiné, ale myslím, že tyto věci vyřešíme a budeme pokračovat v účinné ochraně životního prostředí.

¹⁵⁴ PÚRY, František. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 2962

Závěr

Hlavním cílem a těžištěm mé diplomové práce bylo charakterizování hlavy VIII, zvláštní části TZ, trestných činů proti životnímu prostředí. Charakterizoval jsem tuto hlavu TZ a vyjmenoval hlavní charakteristické rysy této části TZ. Jde převážně o normy blanketního charakteru. U vybraných skutkových podstat jsem se pokusil provést podrobnější charakteristiku.

V první kapitole své práce jsem se pokusil charakterizovat trestné činy proti životnímu prostředí v toku času, psal jsem o předchozí právní úpravě, trestním zákonu, a také o nynější právní úpravě a její novelizaci č. 330/2011 Sb., která se nejpodstatněji dotkla trestných činů proti životnímu prostředí v TZ. Dále jsem zmínil i mezinárodní dokumenty, jmenovitě CITES, který považuji za naprosto zásadní dokument a který je využíván i v ČR. Jako zajímavou část této kapitoly musím ještě zmínit právo na životní prostředí jako lidské právo v mezinárodním právu. Jde o velice zajímavou a obsáhlou oblast práva, která mě opravdu nadchla.

Stěžejní pro mou práci byla druhá kapitola. Zde jsem vybral pro mě nejzajímavější trestné činy proti životnímu prostředí, ke každému z jednotlivých trestných činů jsem zmínil to nejdůležitější z Velkého komentáře od profesora Šámala, dále i z knih profesora Jelínka a také jsem využil monografií a článků k těmto jednotlivým skutkovým podstatám. Snažil jsem se charakterizovat jednotlivé trestné činy v koncepci úpravy trestných činů proti životnímu prostředí, dále jsem zmínil relevantní judikaturu, ovšem zde je problém s aktuálností. Jelikož je TZ poměrně nový zákon, není zde ještě dostatečné množství aktuální judikatury, která by řešila tyto skutkové podstaty. Vycházel jsem proto i z judikatury starší, ke staršímu Trestnímu zákonu, pokud byly skutkové podstaty obsahově shodné, nebo pokud judikatura zmiňovala zajímavý fakt, který je použitelný i v aktuálním znění. Za objektivní měřítko využívání těchto skutkových podstat v praxi považuji statistické ročenky kriminality Ministerstva spravedlnosti za daný kalendářní rok. Čerpal jsem z oficiálních ročenek kriminality, které poskytuje Ministerstvo spravedlnosti, a to od roku 2009 až po tu nejaktuálnější, tedy tu za rok 2013. Tyto údaje jsou více než zajímavé, podařilo se mi vyčíst, kolik osob bylo za daný trestný čin v kalendářním roce stíháno, kolik odsouzeno, a pokud byly odsouzeny, jaký jim byl vyměřen trest. Osobně jsem byl nemile překvapen, když jsem zjistil, jak málo případů je projednáváno před soudy, a zděšen, když jsem zjistil, o kolik méně z nich je pravomocně odsouzeno. Odhalení tohoto nepoměru považuji za zásadní smysl své práce.

V poslední kapitole jsem se blíže věnoval trestněprávní odpovědnosti za trestné činy proti životnímu prostředí. Kromě trestněprávní odpovědnosti jsem považoval za relevantní zmínit i odpovědnost správněprávní a s ní spojenou činnost ČIŽP, kterou jsem blíže rozvedl. Poslední důležitá část se týkala charakteristiky zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, zahraniční právní úpravy v této oblasti a úvah de lege lata a de lege ferenda. Trestní odpovědnost právnických osob jsem charakterizoval podle českého zákona a porovnal ji se slovenskou právní úpravou a s ní spojeným problémem podle mezinárodní organizace OECD, který jsem také zmínil ve své práci. Na konci své práce jsem uvedl úvahu de lege ferenda. Také jsem v této kapitole psal o hlavních problémech trestných činů proti životnímu prostředí, jednoduše by se daly shrnout takto: krátká doba pro viditelné výsledky aplikační praxe, komplexní nevyužívání a možné opomíjení trestněprávní ochrany životního prostředí orgány činnými v trestním řízení.

Téma své diplomové práce jsem si zvolil sám na základě svého zájmu, tvorba práce mě bavila a zajímala a doufám, že jí ve své praxi budu moci využít.

Bibliografie

Monografie

- DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. Praha: C.H. Beck, 2010, 629 s. Právnícké učebnice; 90. ISBN 978-80-7400-338-7.
- CHMELÍK, Jan a kol. *Ekologická kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde Praha a.s., 2005, 215 s. ISBN 80-7201-543-5.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421*. Komentář. 2. Praha: C.H. Beck, 2012, 450 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139*. Komentář. 2. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 1464 s.
- DÁMOHORSKÝ, Milan. *Integrace a právo životního prostředí*. Vyd. 1. Praha : Univerzita Karlova ; Nakladatelství Karolinum, 2008, 220 s. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica 2006/2. ISBN 03230619.
- DAMOHORSKÝ, Milan. *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2012 Praha Karolinum, 232 s. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 3/2011. ISBN 978-80-246-2091-6.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2012, 912 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 2. Aktualizované vydání podle stavu k 1. 12. 2011. Praha: Leges, 2011, 1280 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice - bilance a perspektivy*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013, 392 s.
- PRÁŠKOVÁ, Helena. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2013. Xxvi, 446 s.
- SOLNAŘ, Vladimír, CÍSAŘOVÁ, Dagmar a FENYK, Jaroslav. *Základy trestní odpovědnosti: systém českého trestního práva*. Vyd. 1., (Jako Základy trestní odpovědnosti vyd. 2.). Praha: Orac, 2003, 455 s. ISBN 80-86199-74-6.
- BOHUSLAV, Lukáš. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 206 s.
- STEJSKAL, Vojtěch a VÍCHA, Ondřej. *Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě: s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. 1. vyd. podle právního stavu platného k 1.2.2009. Praha: Leges, 2009, 336 s.
- HENDRYCH, Dušan, a kol. *Právní slovník*. Praha : C. H. Beck, 2009, 1459 s.

- *Czech environmental law on beginning to accession to the EU: yearbook*. Prague: Czech Environmental Law Society, 2004
- KUŤÁKOVÁ, Eva a ZACHOVÁ, Jana. *Moudrost věků: Lexikon latinských výroků, přísloví a rčení*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1988. 661 s.

Právní předpisy

- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 17/1992 Sb., zákon o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., Listina základních práv a svobod
- Zákon č. 254/2001Sb., zákon o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 289/1995 Sb., zákon o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 185/2001 Sb., zákon o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 210/2010 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o obchodování s ohroženými druhy

Důvodová zpráva

- Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.)

Odborné časopisy

- JARMÍČ, Libor. Trestní právo a ochrana životního prostředí. *Trestněprávní Revue*, 2010, č. 9, s. 269 – 306
- SCHEU, Lenka. Trestněprávní problematika v ochraně životního prostředí. *České právo životního prostředí*, 2011, roč. 11, č. 2, s. 38 – 44
- ZÍCHA, Jiří, POKORNÁ, Lucie. Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. *Trestněprávní Revue*, 2012, roč. 11, č. 4, s. 79 - 104

Internetové zdroje

- *Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník* [online]. [cit. 4. února 2015]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga4v6nbql5shultdmezc2ma>>
- *Šestý akční program pro životní prostředí* [online]. europa.eu, poslední aktualizace: 1. 9. 2011 [cit. 2. února 2015]. Dostupné na <http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/environment/l28027_cs.htm>
- *Poznátky právo na příznivé ŽP v ČR* [online]. ilaw.cas.cz [cit. 2. března 2015]. Dostupné na <<http://www.ilaw.cas.cz/env/index.php?page=442>> citováno 2.3. 2015
- BENEŠ, Jan. *Co je CITES?* [online]. cizp.cz, 11. 3. 2014 [cit. 2. února 2015]. Dostupné na <http://www.cizp.cz/CITES/Co-je-CITES>
- *CITES* [online]. mzp.cz, [cit. 2. února 2015]. Dostupné na <http://www.mzp.cz/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy>
- *What is CITES?* [online]. cites.org, [cit. 2. února 2015]. Dostupné na <<http://www.cites.org/eng/disc/what.php>>
- KLOUČEK, Ondřej. *CITES – základní informace* [online]. mzp.cz, 24. 10. 2013 [cit. 3. února 2015]. Dostupné na <[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy/\\$FILE/ODOIMZ-CITES_ZAKLADNI_INFO-131024.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy/$FILE/ODOIMZ-CITES_ZAKLADNI_INFO-131024.pdf)>
- *Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí* [online]. mzp.cz, [cit. 3. února 2015]. Dostupné na <http://www.mzp.cz/cz/umluva_pristup_informace>
- *Přístup k informacím, účast veřejnosti a přístup k právní ochraně* [online]. europa.eu, poslední aktualizace: 15. 5. 2008 [cit. 3. února 2015]. Dostupné na <http://europa.eu/legislation_summaries/environment/general_provisions/l28056_cs.htm>
- *Natura 2000* [online]. mzp.cz [cit. 3. února 2015]. Dostupné na <http://www.mzp.cz/cz/natura_2000>
- *Co je Natura 2000* [online]. nature.cz 19. 9. 2006 [cit. 3. února 2015]. Dostupné na <<http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=2102>>

- *Structure of the natura 2000 Database* [online]. poslední aktualizace 22. 1. 2015 [cit. 4. února 2015]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/db_gis/index_en.htm>
- *Statistické ročenky* [online]. cslav.justice.cz [cit. 11. února 2015]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>
- *Zákon o uvádění dřeva a dřevařských výrobků na trh* [online]. ipravník.cz 18. 2. 2013 [cit. 13. února 2015]. Dostupné na <http://www.ipravník.cz/cz/aktuality/pd_1/art_8240/detail.aspx>
- SIBŘINOVÁ, Pavla. *Česká inspekce životního prostředí uložila pokutu 800 000 Kč za nezákonnou těžbu dřeva* [online]. cizp.cz 17. 9. 2014 [cit. 13. února 2015]. Dostupné na <http://www.cizp.cz/3864_Ceska-inspekce-zivotniho-prostredi-ulozila-pokutu-800-000-Kc-za-nezakonnou-tezbu-dreva>
- SIBŘINOVÁ, Pavla. *Česká inspekce životního prostředí* [online]. cizp.cz 14. 9. 2014 [cit. 9. března 2015]. Dostupné na <<http://www.cizp.cz/CIZP/O-nas>>
- SIBŘINOVÁ, Pavla. *Přehled činností ČIŽP a přehled kompetencí v jednotlivých složkách životního prostředí* [online]. cizp.cz 2. 12. 2014 [cit. 5. března 2015]. Dostupné na <<http://www.cizp.cz/O-nas/Pusobnosti>>
- ČESKÁ INSPEKCE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Výroční zpráva 2013* [online]. [cit. 6. března 2015] Dostupné na <http://www.cizp.cz/files/=4252/CIZP_VZ_2013_faze5.pdf>
- PUR, Marek. *Ekologická újma* [online]. cizp.cz 7. 8. 2008 [cit. 7. března 2015]. Dostupné na <<http://www.cizp.cz/Ekologicka-ujma>>
- POKORNÁ, Lucie. *Novinky v trestněprávní ochraně životního prostředí* [online]. enviprofi.cz 27. 9. 2012 [cit. 7. března 2015]. Dostupné na <http://www.enviprofi.cz/33/novinky-v-trestnepravni-ochrane-zivotniho-prostredi-uniqueidgOkE4NvrWuOKaQDKuox_Z_8tV_4gO3-eyoHy_VMouwE/>
- *Novela trestního zákoníku a trestního řádu číslo 330/2011 Sb.* [online]. trestní-rizeni.com [cit. 8. března 2015]. Dostupné na <<http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/novely-trestnich-predpisu/novela-trestniho-zakoniku-a-trestniho-radu-cislo-3302011-sb/7>>

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 6. 2014, sp. zn. I. ÚS 59/14
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 657/2011

- Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2012, sp. zn. IV. ÚS 2835/11

Abstrakt/Summary

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na trestné činy proti životnímu prostředí a s nimi spojené zákony na ochranu životního prostředí i mimo trestní právo. Zaměřuje se na historický popis trestněprávní úpravy trestných činů proti životnímu prostředí. Blíže rozebírá vybrané skutkové podstaty a osvětluje jejich smysl a účel. V práci je rozdělena delikt ní odpovědnost na trestněprávní a správní, obě jsou blíže vysvětleny. Práce se zabývá trestněprávní odpovědností právnických osob ve spojení s životním prostředím, v komparaci s cizí právní úpravou.

Summary

This thesis focuses on crimes against the environment and related laws to protect the environment outside the criminal law. Thesis also focuses on the historical description of the criminal legislation of offenses against the environment. Closer discusses selected merits and explains their meaning and purpose. In the work is tort liability divided to criminal liability and administrative liability, both are explained. The work deals with the criminal liability of legal persons in connection with the environment, in comparison with foreign legislation.

Klíčová slova/Key words

Klíčová slova

Trestné činy, životnímu prostředí, trestněprávní odpovědnost, trestní odpovědnost právnických osob,

Key words

Crimes, environment, criminal liability, corporate criminal liability